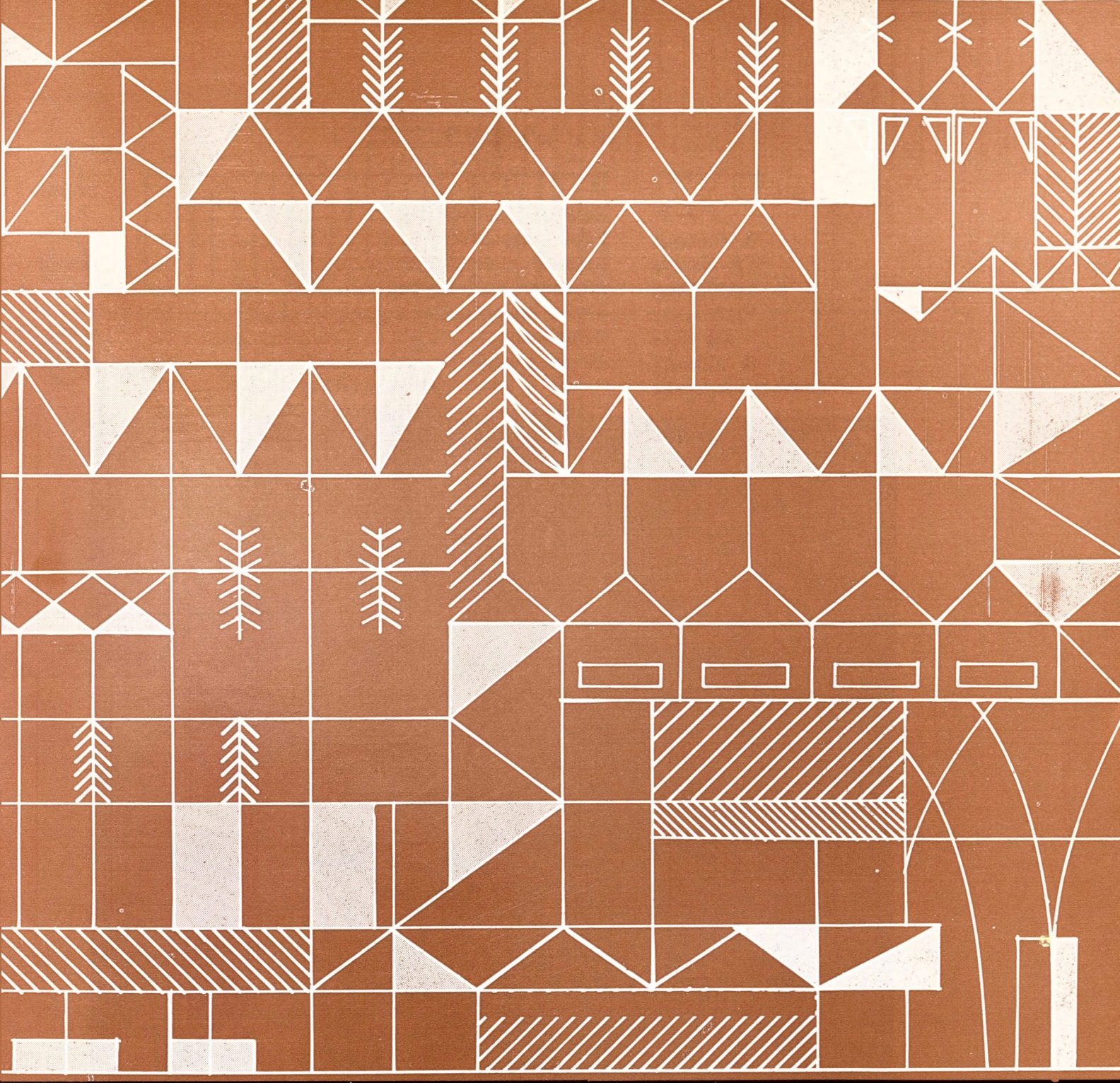

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

4 1969
LIEPA
RUGPJŪTIS

moteris

T U R I N Y S

J. P.	Pareigos ir nuodėmės	2
A. Giedrius	Pakelės liepelė (eil.)	3
P. Gaučys	Amerikos moterys ir mergaitės	4
R. K. Vidžiūnienė	Auksinių vakarų legenda	8
A. Prižgintaitė	Svarbu; Magnolia Saulengeana; Už ką (eil.)	10
Alė Rūta	Mažoji scena	11
S. Vilkauja	Atlanto pakraštyj	15
• Šeima ir auklėjimas	J. Gobis — Moters būklė komunistinėje Kinijoje	17
	P. Alšėnas — Ar reikia mergaites mokslinti?	18
• Moterys pasaulyje	D. Dzikienė — Liaudies meno paroda	21
• Lietuvoje		22
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	24
• Buto įrengimas	Veda A. Šarūnienė	26
• Šeimininkių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

A. Skliutauskaitė	Mergaitė	2
V. Grušeckaitė	Avinėliai	3
Whistler	Motina	4
Sully	Fanny	5
V. Klemka	Žalios lankos	7
V. Klemka	Laukai bunda	7
Mount	Derybos	8
Brenton	Muzikos pamoka	9
R. Dichavičius	Jaunystė	10
A. Kašubienė	Lietuviška pasaka	11
V. Žilvytytė	Miestas	12
E. Kepalaitė	Altorius	13
L. Lagauskas	Mergaitė	14
Rasa Arbaitė	Klounai	15
V. Pazukaitė	Klaipėda	16

"M O T E R I S" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1969 m. Nr. 4 (70)

Redakcinė Kolegija

Redaktorės: Z. Daugvainienė ir N. Kulpavičienė.

Skyrius veda: I Kairienė, E. Krikščiūnienė, L. Murauskienė, A. Šarūnienė.

Administratorė: B. Pabedinskienė.

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto 4, Ont. Kanada. Spaudė "Žiburių" spaudos b-vė, Toronto, Ont. Prenumerata metams $5.00. Viršelis ir meno - techn. red. N. Kulpavičienė.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1969 m. Nr. 4 (70). Printed by "The Lights" Printing and Publishing Co. Limited in Toronto.

moteris

1969 Nr. 4 (70)

GEDIMINO KALNO PAPĖDĖJE

A. SKLIUTAUSKAITĖ

MERGAITĖ

PAREIGOS IR NUODĖMĖS

J. P.

Laisvės Kovų Metai praėjo. Daug tvirtų žodžių tarėme, darbų kryptis ryškinomės, šventais pažadais įsižadėjome. Ištikimybė Dievo valia įsigimtai savo tėvynei!

Tautybė, jos kūrybiniai spinduliai, jos ilgametė gyvybė laiko amžiuose — tolimos praeities šaknų gyvu ryšiu maitina dabartį ir ateitį. Visa tai — brangi dieviško kraičio dovana žmogui.

Ar mūsų sąmonė tai įžvelgia ir supranta? O gal tik plaukiame pavandeniui, paskui daugumos kaimenę pasekdamos, jokiam savitam, ryžtingam darbui dvasios jėgų neįtempdamos? Gal užmirštame, kad kiekviena siela yra dieviškos gaivos židinys? Gyvybės branduolys, kuris turi žmonijoje — tautoje — šeimoje — asmenyje kokiu nors savitu veiklumo žygiu sušvisti, kokiu nors gyvenimo kilnumu pražydėti.

Sunkioji politinė kova dėl tautos laisvės, laužiant smurto, skriaudos ir neteisybės grandines — uždavinys vyriškiems protams. Nes kiekvienai lyčiai suteikti saviti polinkiai bei gabumai, skirtinga veikimo sritis. Įvairybių darnumas — mūsų pasaulio idealas.

Moteriška prigimtis yra palenkta nė kiek ne lengvesnei ir ne mažiau prasmingai pareigai — šeimos, namų, jaunosios kartos aukuro kurstymas. Čia reikia daug ypatingo jautrumo, ištvermingo budėjimo, akylumo. Sykiu ir — meilės, širdingo pasiaukojimo.

Ar mes pakankamai jautriai ir darbingai žengiame šiuo savo paskirties taku? O tik dvasinio veržlumo veikimu prasmingai pakylame aukščiau kitų gyvių, kurie tenkinasi vien fizine buitimi pasaulyje.

Ką mes kiekviena savitos sielos talentu ir pajėgom — kokią ypatingesnę dovaną ar auką atnešame šiandien savo tautai? Ji šaukiasi mūsų pagalbos, nes kenčia nuskriausta ir prislėgta.

Jubilėjinių metų skambius šūkius ir iškilmingus pažadus — dabar per sekančius 20 metų privalome be perstojo vykdyti konkrečiais darbais sunkioje kasdienybėje.

Kaip tik dabar atėjo Švietimo ir Šeimos metai. Ar suprantame, kad tas šūkis — mūsų pareigos dirvoms priklauso? Šie metai išmėgins mūsų širdžių grynumą.

Pagal istoriją (ir Rimšos skulptūrą) žinome, kad mūsų prosenėlės, nors daug sunkesnėse sąlygose gyveno, o ir pačios bemokslės — ryžtingai atnešė savo auką tautos šviesai. Jos net prie ratelio jaunąją kartą išmokė lietuviško skaitymo-rašymo ir taip parengė ateities kultūros darbams, tautos laisvės atgavimui. Ar mes einame šiandien jų pavyzdžiu? Mums pareigą daug palengvina lit. mokyklėlės, bet ar visos pasiunčiame ten savo vaikus, ar pakalbiname kaimynų šeimas?

Spauda rašo, kad kai kuriose apylinkėse nė pusė lietuvių vaikų neateina savon mokyklon. O juk tai priklauso nuo mūsų, šeimos moterų — ar tai ne gėda? Ar mes nepasirodome daug tamsesnės už anas Rimšos verpėjas, sunkių darbų ir vargų prispaustas juodadarbes?

Spauda skelbia, kad jaunimo draugijų ir stovyklų vadovai skundžiasi: ne visi mūsų šeimų vaikai lietuviškai moka (arba negražiu, mišriu akcentu mataruoja). Juk tai ne kieno kito, kaip šeimos motinų kaltė. Su vaikais nuolatos kalbėtis sava gryna kalba — moterų pareiga (ir džiaugsmas), bet ar mes tą atsakomybę jaučiame? Šeimose nutautimo kaltė, kaip tam Kainui nenuplaunama dėmė — krinta ant mūsų moterų galvų! Viešpats leido tautas su jų įvairiom kultūrom bei kalbom, kodėl mes norime užmiršti mums Dievo skirtą kelią?

Tai ne vien mums nuodėmė, bet ir skriauda vaikams, jei tinkamu laiku neatveriame jiem prigimtos tautos dvasinių lobių; tartum apvagiame juos , paliekant be savo protėvių kalbos grožio, be didingai brangaus senolių palikimo. O Dievo įsakymas: Gerbk tėvą ir motiną! Vadinas, nesišalink nuo jų sąmonės turtų, perimk savo širdin ir gyveniman visa, kas yra tėvų: istorija, kalba, kultūra. Ir krikščioniška religija jau aštuntas šimtmetis (nuo karaliaus Mindauga) gaivina ir gėrio šviesom kelia mūsų tautą. Tad privalu ir jos idealus vaikams įdiegti. Ne vien formaliu katekizmu, ne vien sekmadieniais mišių aplankymu, bet — gyvu turiniu, gimtos kalbos maldom bei giesmėm, savitais papročiais ir liturgija, švenčių tradicijom. Tam visam rei-

kia daug atsidėjimo, laiko ir aukos, bet argi gailėtume gero dvasinio turto suteikti savo vaikams?

Savai kalbai, kultūrai, savitam religiniam jautrumui ugdyti yra didelis pagalbininkas — tinkama spauda ir knyga. Ji palengvintų mums tą šventą pareigą atlikti, bet ar mes neatsukome jai nugarą? Kiek per metus išeina mūsų jaunimui knygų (labai mažai — pasibaisėtinai!), ar mes žinome, ar rūpinamės? Deja, net nė tų pačių neišperkame, net nežinome, kur jos gaunamos. Vaikų autoriai dėl to liovėsi rašyti, leidėjai naujų nebeleidžia, o kas kaltas dėl vaikų literatūros sužlugdymo? Mes, šeimos moterys (motinos, seserys, močiutės, krikštamotės, giminaitės). Mūsų sąžinė sudilo, kultūringumas atbuko, tartum apakome savai šviesai, dėl kurios knygnešiai gyvybes aukojo, Sibiran ėjo. Nugrimzdę į medžiaginių gėrybių turtus, mes nebematome, kad savus vaikus auginame nelaimingus: jie taps silpnais paklydėliais, nežinodami, kuriai tautai bepriklausą.

Švietimo ir Šeimos metais sukruskime ir praregėkime, nes mūsų dvasios nuopuolis viešai gėdą skelbia ir visiems akis bado. Skubėkime konkrečiais darbais išsipirkti savo sunkias nuodėmes.

Štai jie. Visus savo apylinkėje (ir iš toliau) lietuviukus sutelkime į lietuviškas mokyklas. Ne vien savo vaiku rūpintis reikia, bet visais — esame kaip viena šeima. Kaip puikiai susibėgame balių, madų parodų, asmeninių švenčių ar sukakčių ruošai, taip nemažiau gyvai praveskime šį šviesos ir kultūros žygį: visi mūsų tautos vaikai tesemia dvasios šviesą saviškių mokykloje!

Kaip uoliai puošiame savo puikius butus bei kiemus, kaip randame laiko ir noro šaunioms vaišėms brangiuose induose, taip suraskime savy energijos vaikus lietuviškai auklėti, šnekinti, dainom ir pasakom dominti, skaitiniais jų žinias turtinti. Žinokime, kad iš vaikų atpažįstami tėvai: ar kultūringi šviesos gerbėjai, nenutautę, krikščioniškos dvasios ir meilės sklidini, ar tiktai grubūs materialistai, vien atgaliu žodžiu (arba doleriu) numetą tautai "pareigos kąsnį", o darbais pasirodą visai priešingi.

Ingi dėl jaunimo knygų — bent šiais metais pajudėtina iš miego. Čia taip pat ne kieno kito, kaip moterų pareiga. Juk mes turim pirmiausia pastebėti, kad vaikai trūksta namuose ko naujesnio lietuviško skaityti. Kaip jie išaugs sąmoningi lietuviai, geri krikščionys, doros ir kilnios asmenybės, jei iš mažens nebus įpratinti į tinkamiausią gėrio ugdymo šaltinį — gimtosios kalbos knygą? Gatvės ir miestu viešumos blogą įtaka juk reikia nusverti tinkamu dvasios maistu namuose, iš savų versmių. O šiais sugedimo laikais niekada nebus perdaug dorų pastangų, norint jaunimą teigiamai nuteikti.

Visose lietuvių apylinkėse tesusidaro veiklūs moterų rateliai — rūpintis mūsų jaunimo lietuviškais skaitiniais. Ta sritis gėdingai užuomaršon nustumta. Motervs privalo pakelti balsą: šauktis autorius naujų raštu, budinti leidėjus, jiems užtikrinti naują skaitytojų pirkėjų būrius, o svarbiausia, suorganizuoti jaunimo spaudinių paskleidima savo apylinkėse (prie mokyklų, jaunimo org-jų, tėvu komitetu ir t. t.). Ir tik mes, motervs, galime prižiūrėti, kad visi lietuviukai be išimties gautu savo žurnalą "Eglutę" ir kad visi paskaitytų dabar knygu rinkoje esančias knygeles vaikams. Ne kas kitas, tik mes, motervs, tegalime įvesti šeimose tradiciia — dovanų mažiesiems pirkti ne vien skudurus ar menkaverčius žaislus, bet ir prasmingą daiktą, kaip knyga, plokštelė, „Eglutės" užsakymas, tautinis paveikslas ar rėžinys ir kt.

A. GIEDRIUS

PAKELĖS LIEPELĖ

Mano tėvas lauke,
kur viešas kelias suka vingį,
pasodino jauną liepelę,
kad užaugtų ir sugožtų,
kad, kaitrią vasaros dieną dirvoje plušant,
jam būtų pavėsio,
o pakeleiviui — malonaus poilsio,
darbščiai bitelei — kvapaus žiedo.

Liepelė gražiai prigijo,
sulapojo, sušakojo,
styptelėjo liemenėlis — tiesus, dailus,
lyg nuglostytas.
Gėrėjos mano tėvas,
džiaugės ir laukė...

Sutemo vienas žvaigždėtas vakaras.
Pro žalią liepelę ėjo dabita,
stabtelėjo, įsirėmęs švilptelėjo,
išsiėmė peilį
ir nupjovė jauną liepelę
paliai pat žemę.
Liepelę nupjovė,
paliai pat žemę.
Liepelę nupjovė,
šakeles išmėtė,
liemenėlį prisistatė prie šono
ir pasakė:
"Smagi lazdelė pasišvytuoti,
pas mergužėlę einant!"
Ir nuėjo pasišvilpaudamas,
pasišvytuodamas.

Ir neužaugo žalia liepelė,
ir nebuvo pavėsio nusidirbusiam mano tėvui,
ir nebuvo malonaus poilsio pavargusiam keleiviui,
ir nebuvo kvapaus žiedo darbščiai bitelei.

1967. IX. 6.

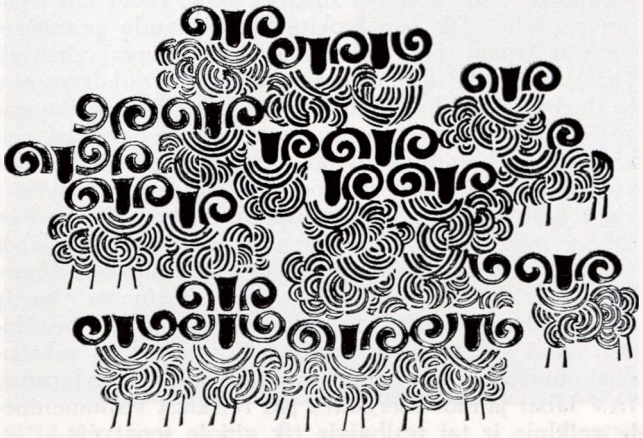

WHISTLER MOTINA

AMERIKOS MOTERYS IR MERGAITĖS

P. GAUČYS

Vienas žymiausių dabarties ispanų filosofų, Julian Marias, daugelį metų ir daugelyje JAV universitetų dėstęs filosofiją ir ispanų literatūrą, savo įspūdžius apie JAV aprašė dviejose knygose, kuriose su giliu įžvalgumu analizuoja šio krašto būklę, jo gyvenimą ir įvairias problemas. Moters skaitytojoms čia atpasakosime jo pažiūras ir įspūdžius apie šių dienų amerikietę moterį ir mergaitę.

Pirmoje savo knygoje, "Los Estados Unidos en escorzo" (JAV perspektyvoje) J. Marias pažymi, kad JAV moterys sudaro pusę, tačiau ne gyventojų, — taip yra maždaug visur — o krašto. Ispanų poetas Antonio Machado viename savo eilėraščių kalba apie Andaluzijos miestus, kur gatvėse nematyti moterų. JAV tai būtų nesuprantama. Čia jų pilna gatvėse ir visur kitur. Iš kur jų tiek daug? To neišvengiamai klausia europietis. Taip esą todėl, kad amerikietės moterys "cirkuliuojančios". Mat, daugelyje JAV rajonų, o ypatingai šiaurės rytuose, beveik nėra vadinamų "žemųjų klasių", tariant tokių, kurios nepasiekia aukštesnio socialinio "slenksčio". Daugumoje Europos ir kitų kontinentų šalių labai didelės gyventojų masės palieka už socialinio bendravimo ribų ir jeigu ten pasiekiama tokio socialinio lygio, kuris leidžia įeiti į socialinį gyvenimą, taip būva beveik išimtinai tik vyrams, o moterys visvien pasilieka namie.

Iš kitos pusės, namų gyvenimas nereikalauja tiek daug laiko ir neverčia būti taip užsidariusias moteris tose šalyse kur laikomos tarnaitės, ten moterys mažiau surištos su šeimininkavimu. Ten gi, kur tarnaitės panaikintos, visos moterys sugaišta labai daug laiko namų ruošoje. Tik pagalvokite kiek valandų prancūzė, italė ar ispanė pašvenčia lėtai ir sudėtingai virtuvei. JAV, kur tarnaičių beveik nėra, moterys yra laisvos nuo tų darbų dėl veiksmingos vyrų ir paaugusių vaikų pagalbos, dėl įvairių aparatų vartojimo, dėl puikiai veikiančių mechaninio šildymo, valymo, vandentiekio, dėl virtuvės darbų suprastinimo. Trečia, amžius įsikiša į visur matomų amerikiečių moterų skaičių. Kaikuriose šalyse, pvz., Prancūzijoje, jos viešumoje pasirodo labai vėlai. Į jauną mergaitę ten beveik nekreipiama dėmesio: vien tik ištekėjusi moteris ir besiartinanti į trečią dešimtį, turi socialinį gyvenimą, kitose šalyse priešingai, labai anksti ji pasitraukia. Vos pasiekusi subrendusio amžiaus, moteris nustumiama i namų uždarumą. JAV labai jaunos mergaitės jau reiškiasi visuomeninėje veikloje ir tai tesibaigia tik gilioje senatvėje.

Tačiau visų svarbiausia priežastis, kodėl amerikiečių moterų visur pilna, yra ta, jog jų visuomenėje iniciatyvą turi ne vien tik vyrai. Ten tiek vyrai, tiek moterys, ją praktikuoja, nors nevienodam laipsnyje ir nevienoda kryptimi, nes, rašo J. Marias, reikia pastebėti, kad ne "lygybė", o savotiški moteriškų ir vyriškų teisių skirtingumai, be pirmųjų subordinavimo antriesiems. Amerikietės moterys yra visur, nes jos yra pačios savimi.

Amerikietės moters grožis ir puošnumas, statistikos duomenimis matuojant, yra labai dideli. Sakoma, statistiškai, nes netvirtinama, kad JAV gražios moterys yra gražiausios iš visų kitų, tik sakoma, kad gražių moterų čia yra daug daugiau. Su labai mažom išimtim amerikietės moterys lieknos, spindinčiais plaukais, pasitikinčios savimi ir savo pasauliu, vaikšto gatvėmis, lanko krautuves, pripildo kolegijas, dirba įstaigose, valo sniegą nuo durų, stumia kūdikio vežimėlį, važiuoja traukiniu, jas pristatančiu į darbą dideliam mieste. Arba jos lekia asfalto plentu savo didelėse ir žvilgančiose mašinose, dešinė ranka ant vairo, o kairėje cigaretė.

Šalia amerikiečių grožio ir puošnumo, J. M. dar jose mato nepaprastai didelį dėmesį skiriamą kūnui: didžiausia švara, rūpestinga plaukų priežiūra. O kaip su drabužiais? Faktas, kad JAV mažai tėra modisčių ir todėl moterys "nesisiuva" drabužių, o tik juos pasirenka, daro skirtumą, palyginus su Europa. Galimas daiktas, kad amerikietės nedėvi taip skaningai, kaip moterys kaikuriose Europos šalyse. Amerikietės skoningai dėvi ne visada, bet tik tada, kai nori pasirodyti, dažnais atvejais visiškai nesidrovi užsivilkti kokį sudevėtą apsiaustą, darbines kelnes, betkokius po ranka pasitaikiusius kad ir vyriškus marškinius, o po kelių valandų gali skoningiausiai išsipuošti. Antra — ji nelabai paiso aprangos suderinimo detalių. Galima matyti po trijų tūkstančių dolerių vertės kailinukais gremėzdiškus kaliošus ir baltas koiinaites. Trečia — amerikietės puošiasi labiau atsižvelgdamos į vyrus, o ne į kitas moteris ir todėl žiūri, kad ju drabužiai jas darytų gražesnes ir patrauklesnes, o ne kad jie būtu "originalūs", stebinantys. ar kad prie jų būtų pridėjęs ranką koks garsus madų kūrėjas.

Amerikietė labai mažai puikuojasi, daug mažiau už prancūzę, italę, ispanę ar kreolę, ne visad esti atsargi, ne labai paiso smulkmenų, retai kada rūpestingai išsipuošia, ir todėl ji daug nuoširdesnė. Iš kitos

pusės, neužmiršta esanti moteris, kaip kad kartais esti su vokiete ar angle. Turi įprastinį savo kūno suvokimą ir žino jį esant patrauklų, tačiau to primygtinai nepabrėžia. Tai paaiškina, rašo J. Marias, kodėl katalikų bažnyčiose amerikietės, rūpestingai pasipuošusios, klauso mišių ir eina prie komunijos vasarą vilkėdamos sukneles be rankovių ir su plačiom iškirptėm, labai kukliai besilaikydamos ir nieko nepapiktindamos. Jeigu drovumą matuosim neapdengtu odos paviršium vasaros karščių metu, aišku, amerikietės yra mažiau drovios nei europietės.

Europoje sakoma, kad amerikietės esančios gražios, bet visos vienodos. J. Marias manymu tai esąs paviršutiniškas tvirtinimas. Jam neatrodo, kad amerikietės būtų labiau vienodos savo pačių socialinėje grupėje nei ispanės, prancūzės ar argentinietės. JAV iš tikrųjų vienodžiau atrodo socialinės grupės, nes čia yra labai siauras visuomenės "žemutinis aukštas"; taigi ten mažiau atstumų tarp kraštutinybių, bet nemažiau individualių skirtumų. Iš karto metasi į akis amerikietei būdingas bruožas — tam tikras jos elgsenos paprastumas, tam tikras natūralumas, kuris gali atrodyti naivumu ir supratimo stoka. Ir su tuo, pažymi J. M., prieiname prie pačio įdomiausio, o taip pat ir prie labiausia galinčio suklaidinti dalyko.

Prieš tai buvo pažymėta, kad amerikietės yra visur, nes jos yra pačios savimi. Tuo jis norėjo pasakyti, kad jos neišgyvena trūkumų, kad jos yra palyginamai labiau nepriklausomos nei kitose šalyse, gyvena iš savo išteklių, vyrų neremiamos. Jos turi daugiau iniciatyvos, gyvena su vyrais bendram pasaulyje, kuriame jaučiasi teisėtai įsikūrusios, nesijaučia netikros svetimam pasaulyje, vyrų pasaulyje, jos santykiauja su jais lygybės pagrindu ir su jais "dalijasi" pasaulį. Tai sudaro ypatingą pobūdį santykių tarp vyrų ir moterų. Galėtume pasakyti, kad jų tarpe esama geros kaimynystės santykių, kurie implikuoja abiejų suverenumo pripažinimą. Amerikietės moters požiūris į vyrą yra, pirmiausia, dėmesio ir intereso, skaitymosi su juo santykis, bet tas santykis nuoširdus ir teigiamas; moterims vyrai atrodo geri, joms patinka jų buvimas ar jų dalyvavimas. Jeigu amerikietė jaučia simpatiją, meilę ar žavisi vyru, ji tai parodo visai natūraliai, taip, kaip europietis vyras parodo moteriai. Tai ypatingai nuoširdžiai nuteikia ir todėl JAV malonu ir patogu gyventi.

Tačiau visa tai turi tam tikrų apribojimų ir nepatogumų. Jeigu jis būtų paklaustas, rašo J. J. Marias, koki jis mato skirtumą tarp moterų europiečių ir amerikiečių, jis esą atsakytų, kad tokį pat, koks skiria Hudson ar Mississippi upes nuo Senos, Reino ar Dunojaus. Amerikietės moterys, kaip ir jų upės, jų gamtovaizdžiai, buvo daug mažiau šlovinamos ir apdainuojamos. Amerikos upės neša daugiau vandens nei Europos upės, tačiau jos yra poetų daug mažiau apdainuotos. Europos moteriai, šimtmetis po šimtmečio vyrai bėrė į jos ausis madrigalus, sonetus, galantiškumus, šluojančias žeme skrybėlių plunksnas, statė akvlas sargybas, reiškė adoravimą ar panieką. Tariant, Europos moteri milžiniškam laipsnyje sukūrė vyras, jis ja išgalvojo ir iškėlė — dideliam laipsnyje — tokios moters povyzą ar modelį primetė. Amerikietis bendradarbiavo kitu būdu kurdamas savo draugę. Pagristai daug kalbama apie self made man, dar su didesniu pagrindu būtu galima kalbėti apie JAV self made woman, kuri pati save surado ir suprojektavo be vyro didesnės pagalbos.

Visa tai teikia amerikietei moteriai, žiūrint europiečio akimis, ypatingą naujumą. Joje yra daug paprastumo, artimumo ir nuoširdumo, ko europietis nėra pratęs rasti namie. Su pasitenkinimu galima konstatuoti, kad joje nėra europietėse pastebimo pasipūtimo, didžiavimosi — kas nors ir pateisinama savo kilmėje ir gal žavu savo augštose formose, paprastai išsigimė į dabartines formas ir gadina santykius bei gyvą bendradarbiavimą tarp vyrų ir moterų. Amerikietėje moteryje yra šviežia ir gaivinanti nuotaika, jauna betkuriam amžiuje, kaip ankstybo ryto oras. Tačiau, iš kitos pusės, pažymi J. Marias, jaučiame, kad ši moteris dar tebėra nebaigta interpretuoti. Kad moteris yra savimi, tai iš esmės esanti klaida, nes netgi ir vyrui tai neįmanoma, juo labiau moteriai. Amerikietė moteris labai domisi vyru, tačiau išeidama iš savęs; besidomėdama ir bedomindama, savęs nerealizuoja. Iš čia kyla egoizmo pavojus, iš čia taip pat garantijos perteklius, kuris labai brangiai apmokamas: atsisakymas tam tikrų, labai gilių ir intymių klodų, kurie buvimą moterim reiškia kaip netikrumą ir nesaugumą; iš čia galiausiai daromė išvadą, kad amerikietė moteris, teisingai reikli, daugeliu atžvilgių gauna labai mažai. Be abejo, esant mažiau priklausomai nuo vyro, nevykusios vedybos jai turi mažiau pasėkų nei, pvz., ispanei; tačiau tuo pačiu vedybos stato ant lygmens, kuris yra mažiau lemiantis gėriui ir blogiui ir todės mažiau rizikuoja, ji mažiau pežeidžiama nusivylimų ir neištikimybės, tačiau taip pat patiria ir mažiau intesyvių išgyvenimų, kurių tegalima pasiekti viską statant ant vienos kortos.

Tai turėdami galvoje, rašo J. Marias, darome išvadą, kad amerikietė moteris, kuri yra nuostabi, dar tebėra pakeliui, dar nėra baigusi realizuotis. Ir yra pavojus, kad dėl savo patogaus gyvenimo, dėl savo neabejotinų privalumų ir grožio, gali atsidurti savimi pačia pasitenkinimo būklėje; tai būtų, sako J. M., klaida, nes vyras, o dar labiau moteris, yra visad es-

SULLY FANNY

miškai nepatenkinta būtybė. Jeigu taip įvyktų, amerikietė moteris galėtų suakmenėti laikinose formose, kurios pačios savaime žavingos, tačiau kuriose negalima užsibūti.

Didelė krašto kūrimo dalis JAV atitenka beveik vienom moterim. Jos buvo auklėtojos ir tautinės kultūros didelių fragmentų vykdytojos. Savo dalį jos atliko labai gerai. Vyras tvarkė ūkį, pramonę, administraciją. Bet ir šiose srityse moterys puikiai pasireiškė: pavyzdžiui, JAV būtų neįmanomos be mašinėščių-sekretorių. Tačiau nūdien reikalai labai sudėtingi, ir ypatingai svarbu, kad žmonės pataptų žmoniški. Amerikos moterys turės palaukti kol galės iš vyrų daugiau reikalauti: ne daugiau pelno, daugiau pastangų, daugiau turto, daugiau technikos, daugiau dėmesio, bet daugiau žmoniškos kokybės, daugiau vyriško tobulumo, daugiau vaizduotės. Vyrai turės išmokti moterims pasakyti daugiau ir geresnių dalykų. Teisingai yra sakoma, kad moteris visad esanti, kol vyras jos nepažadina, mieganti gražuolė. Amerikietė neatrodo mieganti, nes ji yra pilna jaunuoliško polėkio ir veiklos. Tačiau dera paklausti, ar kuriam jos sielos užkampyje ji nėra mieganti gražuolė, kuri vaikšto, juda, verda, triūsia, juokiasi, tačiau pačiam savo centre tebemiegodama.

Jeigu kurią dieną, baigia J. Marias savo įdomius įspūdžius, amerikiečiai vyrai suras reikalingus žodžius — ne išmoktus, — kuriuos turi pasakyti savo moterims, jie bus suradę netikėtą praturtinimą, atvėrę nelauktus šaltinius.

★ ★ ★

Antroje savo knygoje apie JAV (Analisis de Los Estados Unidos) J. Marias beanalizuodamas šio krašto žmones ir jų veiklą, taip pat nepamiršta ir amerikietės mergaitės, ypatingai studentės. Jo mintys ir vertinimai yra verti dėmesio. Suglaustai juos pateikiame.

Moterų Kolegijos (Womens Colleges) buvo pradėtos steigti XIX šmt. viduryje, kai moterys dar nelankė universitetų. Tai buvo didelis žingsnis pirmyn moterų aukštojo švietimo srityje. Dabar, kai beveik trečdalis studijuojančio jaunimo yra moterys, tas atskyrimas atrodo nepateisinamas. Tačiau, to nepaisant, yra labai daug tokių kolegijų ir garsių savo prestvžu. Nedidelės privatinės kolegijos sudaro amerikiečių švietimo labai aktyvią dalį ir jose studijuoja beveik trečdalis krašto studenčių.

Be abejo, moterų kolegijos turi mažiau patogumų nei didieji valstybės universitetai, mažiau lėšų: laboratorijos ir muziejai kuklūs, bibliotekos nedidokos — nors kitose šalyse atrodytų didelės — tarp kelių tūkstančių ir pusės milijono knygų. Taip pat nėra dažnas dalykas, kad jos turėtų garsių profesorių, o dar rečiau kokį Nobelio premijuotąjį, nors kartais turi. Tačiau tuos trūkumus išperka kiti privalumai. Ar ungraduate laipsnio studentei, pradedančiai asmeninius tyrimus, ar jai reikalinga milžiniškų bibliotekų ir laboratorijų? Ar negana 50—100.000 gerai parinktų ir visad gaunamų knygų, kartu su naujomis ir tomis, kurias pasiskolina iš kitų bibliotekų?

Proporcija tarp studenčių ir profesorių mažose kolegijose studentėms palanki: kartais vienas profesorius septynerioms ar aštuonerioms studentėms. Tuo būdu susidaro artimumas, didesnis galimumas diskutuoti, asmeninis susidomėjimas, žvmūs lankytojai, su kuriais galima bendrauti visoms studentėms, meninė veikla. Visa tai labiau prieinama mažose kolegijose. Ir sugyvenimas profesorių su studentėm daug lengvesnis ir geresnis mažam "campus", kur po kelių dienų visi pažįsta visus.

Kolegijų studentės tačiau dažnai nelabai palankiai žiūri į tas kolegijas. Jom prikiša "netikroviškumą", aprėžtą erdvę, tam tikrą siaurumą, liežuvavimą, draugavimo su berniukais stoką, kas sukelia ypatingą jais susidomėjimą. Visa tai, rašo J. Marias, teisinga, tačiau mergaitė, studijuojanti vienoje tokių kolegijų, turi privalumų sunkiai surandamų kitur. Tos kolegijos dažnai esti puikios auklėjimo, asmeninio lavinimosi mokyklos, jos moko tam tikrų humaniškų vertybių, tam tikro moteriško meno, kas moteriai nepaprastai svarbu: mandagumas, kruopštumas, pasitikėjimas savimi, sugebėjimas išsisakyti, ir pasirodyti betkurioje būklėje, mokėjimas apsieiti su labai skirtingais žmonėmis, su kitom moterim, su vyresnio amžiaus vyrais, su vaikais.

Yra du pavojai, kurie tykoja kolegijų mergaites. Pirmas — palinkimas prie vaikinų, su kuriais jos negali normaliai bendrauti, gali vesti į pernelyg didelį lytinį susidomėjimą ir perankstybas, neprotingas vedybas. Antras — visai priešingas — mergaites su energinga ir nelabai moteriška asmenybe veda į sausą savęs teigimą, į veiklos kultą. Tie pavojai labai tikri vidutiniškai mergaitei kaip asmeniui ir ypatingai kaip moteriai. Joms, J. Marias manymu, verčiau studijuoti mišriam universitete.

Tačiau mergaitei įsijaučiančiai į žmogiškų reikalų prasmę, kolegija yra puiki asmenybės formavimo mokykla. Gyvendama tame užburtame pasaulyje, beveik visad pasižyminčiam pastatų ir peizažo grožiu, juosiamam skarotų medžių ir žalios žolės, šalia mažo, ramaus miestelio, su laisvu laiku, su intelektualiu paskatinimu, kur ketverių metų bėgyje ji bręsta kūnu ir siela. Tuo metu jos sieloje sunkiasi ir nusėda tam tikros esencijos, kurių negalima surinkti audringesniuose ir neramiuose induose. Tas pats polinkis prie vyro, kuris pas vulgarią mergaitę vra neigiama apraiška, pas rinktinę ir tyresnę pasireiškia aštresne ir intensyvesne moteriškumo sąmone, gilesniu įsijautimu į moters esmę, kas J. Marias įsitikinimu, yra viena didžiausių šio pasaulio vertybių. Mišriuose universitetuose mergaitės, bendrai imant, labai malonios, gero būdo, inteligentiškos ir budrios, tačiau retais atvejais teūpasiekia moteriško intensyvumo, kokį gali rasti, palyginti gana dažnai, tarp studijuojančių kolegijose.

Kolegijos mergaitės išskirtiniai bruožai, visumoje, apibūdina amerikietę mergaitę. Ši gi, tarp J. Marias pažįstamų moterų tipų, pasižymi natūralumu, spontaniškumu, tuo draugišku ir nuoširdžiu nusiteikimu, kuris vadinamas friendliness: pasitikėjimu, kartais perdėtu, žmogišku taurumu. Impulsyvumas, nepastovumas, neatsargumas, staigumas, sugebėjimas sujaukti daiktus ir asmenis, yra ydos ir pavojai, kurie dažnai lydi tas savybes.

Kaip profesorius, J. Marias pastebi, kad žvelgdamas į savo studentes 1951 ir 1967 m., jis mato jose didelių skirtumų. Jis negali tiksliai pasakyti, kada įvyko tas pakitimas, bet greičiausia dar prieš 1951 m. prasidėjo ta nauja moters atmaina, kuri dar ir dabar tebesitęsia. J. M. įsitikinimu, ankstybesnioji moteris "ženge tvirčiau", o jaunesnioji yra "labiau savimi pasitikinti". Tam tikras agresyvumas buvo būdingas ankstybesniajai, polinkis įsitvirtinti savvie, pabrėžtas noras būti ir atrodyti veiksminga, todėl ji turėjo stiprų profesionalumo atspalvį, ir kai nebuvo ar nenorėjo būti moterim profesionale, kai, pavyzdžiui, tesilaikė vien savo, kaip moters, pašaukimo, lygiai stipriai pa-

V. KLEMKA ŽALIOS LANKOS

* * *

V. KLEMKA LAUKAI BUNDA

brėždavo savo patrauklumą ar elegantiškumą; ji buvo rūpestinga, rafinuota, atspari. Todėl neišvengiamai darė skubančios moters įspūdį.

Jaunesnioji, atrodo labiau "patogi", rami; ji yra linksmesnė, dažnai gyvenanti pertekliuje. Ji gal net labiau linkusi į protesingumą (statistikos duomenimis tai neabejotina) tačiau mažiau tuo įsisąmoninusi, to nepabrėžia, tai moteris, galinti būti puikia profesionale daugelyje profesijų, bet visiškai nesusiprofesinanti, kaip tai daro vyrai. Jauna amerikietė žiūri į savo protesiją rimtai ir veiksmingai, bet iš tam tikro nuotolio nuo savęs. Senesnės kartos moterims buvo būdingas tam tikras kietumas, jaunesnės amerikietės rodo didesnį švelnumą.

Tiksliai J. Marias negali pasakyti kada įvyko šis pakitimas. Galimas dalykas, kad karo pabaigoje. Moteris turėjo gintis, kovoti už savo teises, reikalauti sau vietos visuomenėje, realizuoti moters padėtį visuomenėje, kuri dar nebuvo pripažinta. Tai, ką anos moterys išsikovojo, jaunesnėms nereikėjo tuo rūpintis. Jos galėjo įsikurti lastelėje, kuri buvo kitų pastangom sudaryta; todėl jos ir yra natūralesnės ir ramesnės.

Moteriai labai svarbus dalykas buvo jos nepriklausomybė. Moterys prieš dvidešimt ar trisdešimt metų dar turėjo ją išsikovoti ar ginti; ir tai buvo jų aistra, jų ryžtas. Šių dienų moterys ją turi be jokių ginčų. Būdinga, kad dabar jos pradeda matyti toje nepriklausomybėje kaikurių trūkumų ir kliūčių, ir netgi įtarti, kad tai gali būti apgaulingas miražas. Todėl jaunesnės amerikietės priėmė savo moterišką būklę natūraliai ir su pasitenkinimu. Abu atspalvius galima pastebėti pas moteris, gimusias prieš 1920 m. Retai kada jų rasime tose, kurios keleriais metais gimė vėliau.

Savaime aišku, šitie skirtumai lemiamai paliečia santykiavimą su vyrais. Anksčiau buvęs rungtyniavimo pradas pasikeitė į bendravimo, draugiškumo ir meilės būklę. Ankstybesnioje, senesnioje laikysenoje, nors ir labai nestiprus, bet buvo jaučiamas priešiškumo pradas, tuo tarpu kai dabartiniai santykiai yra normaliai šilti, draugiški ir palankūs. Simpatingesnė ši jaunesnioji, ir, be abejo, visumoje tikresnė laikysena. Tačiau ankstybesnės kartos moterys, kritiško nusiteikimo vedamos, iš vyrų reikalavo daug daugiau nei jų dukros: šių palankumas bei draugiškumas jas skatina tematyti tik teigiamas vyro puses ir būti atlaidžioms neigiamosioms,

Baigusios ketverių metų kursą, kolegijų studentės gauna diplomus ir išsiskirsto. Kas seka toliau? Kaip klojasi Amerikos mergaitėms, joms išėjus iš užburto pasaulio, dar neištekėjusiom, o ypatingai ištekėjus, klausia J. Marias. Sakydamas "amerikietės mergaitės", ar jis galvoja apie visas? Aišku, kad ne. J. Marias rašo esąs matęs daugelį tūkstančių, betgi jų yra milijonai. Pažinęs kelis šimtus, draugavęs su keliom dešimtim. Ir vis tik, jų tarpe, koks skirtumas! tačiau yra ir tam tikrų bruožų, kurie tik joms būdingi ir jas išskiria iš kitu šalių mergaičių.

Visur yra puikių mergaičių, kuriose moteriškumas įsisunkia ir kondensuojasi įgaudamas ypatingą intensyvumą ir švytėjimą. Mūsų laikai, nelaimei, nėra tam palankūs, juo labiau, kad vyraujančios nuotaikos nabrėžtinai tai niekina. Svarbu yra tai: kaip dažnai kiekvienoje visuomenėje ar kiekvienam laikotarpyje atsiranda tos intensyvios ir tyros formos? Amerikietės mergaitės, ypatingai studentės labai dažnai pasižymi puikiom savybėm. J. Marias manymu, esminga amerikietės mergaitės savybė yra jos svetingumas. Pavyzdžiui, ją palyginus su ispane, ši dažnai, o ypatingai savo jaunystėje, pasižymi savotišku sausumu ir niūru-

mu, kurie lemiamai sąlygoja ispanės gyvenimą.

Toks amerikietės mergaitės pobūdis atsiranda iš trijų bruožų susibėgimo: pasitikėjimo, vaizduotės ir palankumo. Juos J. M. pastebėjo prieš pradėdamas studijuoti JAV visuomenę. Atvirumas tikrovei, gyva ateities vizija, pasitikėjimas artimu yra esmingi tokio nusiteikimo bruožai. Tai jaunatviški bruožai, nenuostabu, kad juos matome JAV, o ypatingai jų mergaitėse.

Tačiau labai dažnai amerikietė moteris pasirodo turinti susilpnintus savo jaunystės vertingiausius bruožus. Kaikas pasakys, kad taip visad esti ir visur. Netiesa. Iš jaunystės pereinant į brandumą, aišku, prarandama, bet taip pat ir laimima. Kaikurios savybės, metams bėgant, dingsta, tačiau kitos išsiplečia. Daugeliu atvejų subrendusi amerikietė praranda dalį ar daug savo spontaniško nuoširdumo, savo vaizduotės, savo intelektualinio smalsumo, savo svajotojiškos pažiūros į gyvenimą. Įrodymą, kad tie praradimai nėra būtini, matome iš to fakto, kad didelė amerikiečių grupė, pradedanti būti nebe jauna, išlaiko nepaliestas beveik visas savo mergaitiškas savybes. Kodėl kitos jų neišlaiko? Galima kalbėti apie gyvenimo sunkumus, nusivylimus ir skausmus, arba apie dažnas nelaimes visuose jų įvairumuose. Tačiau šitie aiškinimai nepatenkina J. Marias, nes jie daugelį dalykų palieka nuošalyje ar yra labai bendro pobūdžio ir taikomi visoms gyvenimo sąlygoms. Jis tiki, kad yra asmeninių ir socialinių pradų, kurie stipriai įtakoja amerikietės moters likimą.

Pirmoje vietoje, simpatija ir palankumas, kuriuos mergaitės jaučia vyrams, rungtyniavimo dvasia ir sėkmės noras, iniciatyva ir sumanumas, asmeninio gyvenimo lengvumas ir gausa, socialiniai papročiai. Visa tai veda į ankstybas vedybas, tučtuojau baigus universitetą, o kartais ir dar anksčiau. Imant kraštą kaip visumą ir taikant nelabai išprususiems asmenims, galimas dalykas, kad ankstybos vedybos turi daugiau teigiamų nei blogų pusių, bet kvalifikuotiems asmenims, sudėtingesnio būdo ir reikalavimų, J. M. atrodo nepaprastai pavojingos. Daugeliu atvejų amerikietė mergaitė išteka už pirmo nice boy, su kuriuo truputį anksčiau susipažino, kuris ją patraukė ir prie kurio ji prisirišo. Tos vedybos labai dažnai būna apsirikimas, apgailėtina klaida ir labai dažnai baigiasi skyrybomis, neskaitant kitų sumetimų, jos visad palieka moterį pažeistą ir sumažintą. Tačiau kitais atvejais — dažniausia — taip nebūna. Jaunuolis yra puikus vyras, darbštus, sąžiningas, geras, gerbiąs žmoną; ir jinai jį myli, lygiai kaip myli ir savo vaikus, tik truputį nuobodžiauja. Prieina išvados, pernelyg vėlai, kad tas simpatingas jaunuolis nebuvo tas asmuo, su kuriuo galima per 50 metų kalbėtis be pasisotinimo ir nuovargio. Ji mato pasaulyje esant kitų galimybių, daug sudėtingesnių ir lakesnės vaizduotės vyrų, kuriem gyvenimas yra duotas iš karto ir ant visados. Ir tai moteryje palieka liūdesio, apmaudo, nuoskaudos, o kartais ir žiaurumo nuosėdas.

Iš kitos pusės, mergaitė, išgyvenusi kelis, ketverius ar šešerius metus kolegijoje ar universitete, pilnutiniškai ir nuolat bendraudama, dažnai pasikalbėdama su draugėmis ir profesoriais — intelektualinėje, stimuliuojančioje, entuziastingoje aplinkumoje, staiga nusikelia gyventi į priemiestį, į savo nuošalius namus, su savo pieva ir gėlėm, žiūrėdama į savo truputį tolimus kaimynus, beveik visad su moterim, truputį prislėgtom nuo namų ruošos, su kuriom pasikeičia šypsniais ir trumpu pokalbiu. Kartas nuo karto, pobūvyje, su taure rankoje ir pavargusiom kojom, persimeta trumpais sakiniais su jai neįdomiais asmenimis. Ar nuostabu, kad daugeliu atvejų nuvysta, ar užgęsta, ar įsisupa į nejautrią žievę buvusi meili ir tauri būtybė, pilna gyvybės ir šviežumo?

"Tą dieną, kai amerikietės mergaitės, baigia savo išvedžiojimus Julian Marias, išmoks atskirti "aidų balsus", kai nebeskubės ir nebesitenkins mažu, patikėsiu, kad Amerikos horizontas nuskaidrėjo".

AUKSINIŲ VAKARŲ LEGENDA

RŪTA KLEVA VIDŽIŪNIENĖ

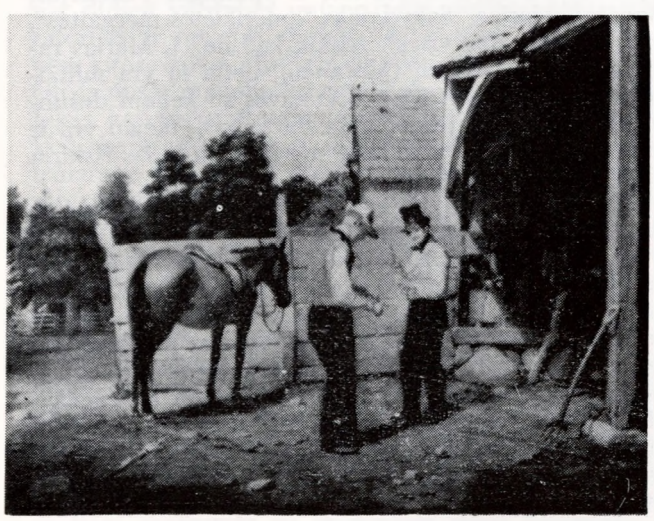

Kuris iš mūsų neprisimena tų jaudinančių pergyvenimų, skaitant Gūdžiųjų Vakarų istorijas? Kuris nejojome vaizduotėje prieš indėnus, nekovojome su klastingais aukso ieškotojais, nesvajojome apie laukinius mustangus ir pavojingų indėnų būrius? Ir dabar, jau daug vėliau, kuris nematėme ekrane tų savotiškų. drauge ir šiurkščių ir romantiškų senųjų vakarų filmų, dažnai pagalvodami, kiek teisybės iš tikrųjų yra šitame senajame Amerikos epe, kiek ten istorijos, — o gal tai tik kūryba apie tai, ko gal niekada nebuvo?

Iš tiesų, kada jaunystėje verkiau su paskutiniais mohikanais, kai nugara nubėgdavo šiurpas stebint velniška aukso ieškotojų drąsą ir klasta, negalvojau, kad kada gyvensiu tų pačių prerijų pakraštyje, matysiu į tuos pačius kalnus besileidžiančią saulę ir ramius, neįskaitomus indėnų palikuonių veidus. Kiekvienuose amerikiečio namuose šios jų į vakarus veržimosi legendos užima neabejotiną vietą. Jas mėgs-

BENTON MUZIKOS PAMOKA

ta laisvalaikiais stebėti ir prezidentai ir eiliniai žmogeliai, nes anie dar taip neseni laikai kvėpuoja kažkokia romantika, kažkokiais nerašytais garbingo elgesio įstatymais, kvėpuoja drąsa, veržlumu ir ta primityviąja religija, kuri kadaise jų pirmatakams padėjo pereiti neįsivaizduojamo atšiaurumo kalnus, padėjo kovoti su priešu ir paversti prerijas žaliuojančiais kloniais.

Tiems žygiams reikėjo gaivalingo charakterio, didelio fanatizmo ir mirties nebojimo. Vakarai nebuvo draugiški atvykėliams ir jų žygiai virto legendomis. Sunku įsivaizduoti pionierių ryžtą ir vargus šitoje kaktusais ir akmenimis nusėtoje begalybėje, sunku atkurti tų dienų atmosferą dabar, — vos po šimto metų, — patogiai važiuojant greitkeliu moderniškame automobilyje pro miestus, kuriuos šie žmonės beveik nuogomis rankomis įkūrė.

Man visad rūpėjo senos legendos, visad viliojo išmirę, apleisti miesteliai su savo istoriniais pastatais ir muziejais, kreivomis, negrįstomis gatvėmis, rūsčiais barais, taip vykusiai atkuriamais filmuose. Apsišarvavę Auto Klubo literatura, išsiruošėme aplankyti vieną tokį legendarinį, blogo vardo, išmirusį miestą, kuriame, tačiau, garsiau už gyvųjų tokius vienas į kitą panašius miestus kalba praeitis ir jos vaiduokliai.

Didelėje aukštumoje, toli nuo bet kokio sąlyčio su likusiu pasauliu, stovi senųjų vakarų griūvąs Bodie miestelis. Legendos pinasi apie jį; apie jo praeitį kalba jo senų dienraščių lapai muziejuje, Boot Hill, — Aulinių Batų — kapai, apie jį mums pasakoja ir du vieninteliai šitos istorinės vietos sargai, gyveną ten toje šiurkščioje gamtoje. Bodie buvo garsus savo nesuvaldomo temperamento vyrais, traukinių plėšikais ir dviprasmiško vardo moterimis. Jis buvo garsus ir savo kietu šerifu "Pioche", nušovusiu žymų plėšiką Charlie Jardine, kitais miestelio reputacija susirūpinusiais piliečiais. Visų šitų istorijų pėdsakai ryškiai byloja apie audringą Bodie praeitį. Čia ją trumpai ir papasakosiu:

Aukso ieškotojui William S. Bodey nusišypsojo laimė, tai jis maždaug toje vietoje, kur dabar stovi Bodie miestelis, 1859 metais užtiko aukso giją. Jis įkūrė stovyklą ir pradėjo kasinėjimus. Tačiau Bodey likimas buvo nekoks. Sykį, grįžtant namo iš netoliese esančio apsipirkimo punkto, Bodey ir jo parnerį užklupo sniego pūga ir išsėmė jų jėgas. Bodey nebepajėgiant toliau eiti ir jo partneriui neužtenkant jėgų jį toli nešti, teko jį palikti pakelėje ir ieškoti pagalbos, tačiau tuo tarpu sniegas užpustė jų pėdas ir Bodey tebuvo surastas tik pavasario sniegui nutirpus, — kur jis ir tapo palaidotas suvyniotas savo užtiesale, su savo peiliais ir kitais asmeniškais daiktais. Bėgo metai ir Bodie miestelis išaugo į didelį aukso kasyklų centrą. 1876 metais Bodey kapas vėl buvo surastas ir miestelio įkūrėjas buvo garbingai pervežtas į miesto kapines, nors jam užsakytas paminklas, kurio atlikimas užtruko dvejus metus, atiteko tuo laiku nušautam prezidentui Garfieldui.

Tuo tarpu Bodie garsėjo savo auksu, brutaliomis muštynėmis ir linksmybių namais. Kiniečių kvartalas knibždėjo opiumo lindynėmis, kortų lošimų salėmis ir gausiais saliūnais, vargiai kuris vakaras baigdavosi be kraujo praliejimo. Miestelio muziejuje galima pamatyti gražios, smulkutės brunetės paveikslą su šalia kabančia raudona liktarna — jos profesijos simboliu. Tai Rosa May, neginčijama linksmybių namų karalienė, kuri tačiau mirė plaučių uždegimu beslaugydama epidemijos užpultus kasyklų darbininkus. Nemažiau žinoma ir Lottie Johl, kuri ištekėjo už vietinio mėsininko ir bandė susigrąžinti gerą vardą. Kartą ją dievinąs jos vyras parvežė jai iš San Francisco nuostabią suknią, už kurią jai kaukių baliaus metu buvo paskirta pirmoji premija. Tačiau kai Lottie nusiėmė savo kaukę, premija iš jos buvo atimta. Lottie irgi susilaukė tragiškos mirties — per klaidingai pagamintą vaistų receptą. Jos kapą vyras aptvėrė aukšta juodų pinučių tvora, ir dar ir dabar kažkas paslaptingai jį papuošia gėlėmis kiekvieną kapų puošimo dieną.

Bodie sunaikino du dideli gaisrai, bet miestas vis įstengė atsistatyti. Paskutinis smūgis buvo suduotas antrojo pasaulinio karo metu, po kurio miesteliui jau teko pasiduoti besikeičiantiems laikams ir jų reikalavimams, ir tapti vien vakarų istorijos dalimi, garsiai bylojant apie savo audringą praeitį, kurios nuotrupas dažnai neįtikėtinose situacijose atneša į mūsų namus gūdžiųjų vakarų televizija.

Vasara yra graži prie Monolake ežero kalnų, — apie dvi valandos kelio nuo Bishop, važiuojant į šiaurę nuo Los Angeles. Kelias dulkinas, grįstas žvyru, toks, kokiu kadaise keliavo pašto karietos. Nėra nei užeigų, nei nakvynei namų, tačiau visas negyvas miestelis yra tarsi ištisas istorinis muziejus, su savo nuo vėjo girgždančiais mediniais namais, keista bažnyčia, kasyklomis, atskiromis kapinėmis doriesiems ir nedoriėliams. Ir kai ten klausaisi to amžinai stūgaujančio vėjo, atskrendančio plačiomis, negyvomis kalvomis į tą vaiduoklių miestą, staiga pajunti, kad čia ir galėjo gyventi tik labai veržlūs ir neskrupulingi žmonės, — ir žinai, kad tai, ką kartais matai laukinių vakarų televizijoje, yra tikrai buvę.

ALD. PRIŽGINTAITĖ

SVARBU

Kiek gyvenai, ne, nesvarbu,
ilgai, ar tik trumpai —
Kaip gyvenai yra svarbu,
svarbu labai — —

Ką tarė tau kita širdis
ar supratai?
Ar skausmą žemėje, ar laimę
tu dalinai?

Ar ašarom akis suvilgei,
kančias kitų matei? —
Ar tik saugiam savam pasauly
tu praėjai?

Ne, nesvarbu, ar tavo kapą
brangiausi puoš žiedai —
Svarbu labai, ar kas už metų
atmins, jog gyvenai . . .

MAGNOLIJA SOULANGEANA

Išsidabinus, kaip mergaitė pirmam baliui
tu pražydai už mano langa — —
apsiginklavus nekaltu junystės grožiu
po kojom suklupdyti meilę jo —

Pavasario tik vienas męstas žvilgsnis
ir tu svajones mėnesienoje audei petalais šilko
Tiek ilgėsio ir meilės dėjai į kiekvieną žiedą,
kad jis nerastų niekur tokio kito — —

Bet jam vistiek! Jam visos gėlės gražios!
Tik šypsena ir jis kitur nuėjo — —
Apsivylimas žemiškos širdies! Ir pievon biro
rausvi lapeliai — ašaros nuo veido! —

R. DICHAVIČIUS JAUNYSTĖ

UŽ KĄ?

Senoje gatvėje šią naktį mintyse sustojau
ir mėnesienoje stebėjau miegančius namus . . .
Prisiminiau visus, kurie juose gyveno;
kurie dar čia, kurių jau niekad nebebus . . .
Kurie į tolimus kraštus, kaip aš išklydo,
kurie kovodami išėjo į miškus — —
Sargybiniai kuriuos į mašinas skubom pakrovė
ir išvežė į nežinią pikti,

įrėmę durtuvus jiems į pečius . . .
Atsiskyrimo skausmo kiek negyjančio su metais
praradus artimą, praradus kas brangu?
Gyvent žinojime, kad užkasė nužudę jį be ženklo,
iš alkio mirė Sibire?
Kad jis gyvena ir negali — —
sugrįžti į namus — — — — —

Stovėjau aš šešėlyje prie liepų prisiglaudus
slopindama išgąsdintos širdies mūšius;
nes man atrodė kas vartus ten vėrė,
kas slinko sodo takeliu — — —
Pirštu tenai į langą beldė,
kas verkė kas vaitojo —
nebuvo vėjas tai ir ne lietus —

— O Viešpatie, šnabždėjau aš, — už ką?
Už ką taip nubaudei tu mus visus?

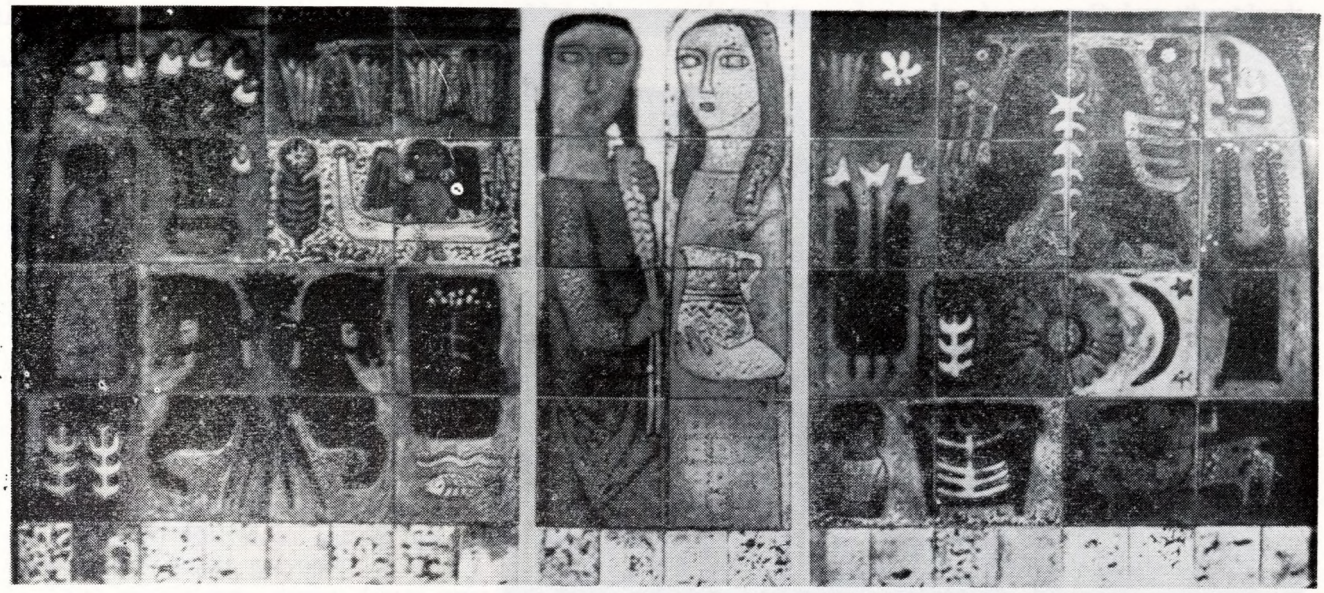

A. KAŠUBIENĖ — LIETUVIŠKA PASAKA (keramika)

MAŽOJI SCENA

ALĖ RŪTA

Paspaudžiu gazą ir skrieju ta kryptimi, kur mano širdį visada traukia. Už nugaros barška, svyruoja, braška, tartum griūva ant manęs, sunkusis vežimas. Kai skambtelia bonkų stiklas, prilėtinu važiavimą. Nuo sudaužytų skaičiaus atskaito man iš algos nemažą procentą. To saugausi, nes man gi kiekvienas dvisavaitinio čekio doleris ir kiekvienas centas reikalingi.

Lekiu apytušte gatve, leidžiuosi nuo kalniuko. Mano širdy lyg ištirpsta švino gabaliukas: karšta, smilkiniai tvinksi, neseniai išgertas alus prakaitu išsilieja ant kaktos ir sprando.

Neaukštas bokštas su kryžium, žemiau — ornamentinė saulutė . . . Tai mūsų bažnytėlė, toliau — kiemas, mokykla, salė. Tratėdamas ir barškėdamas jau suku ir spaudžiu į kalniūkštį, nors susigūžęs mėginu tuoj lėtinti, sulaikyti triukšmą: juk važiuoju pro pat didįjį altorių su Švenčiausiu . . .

Pro salės langus plyšta šviesa, bet dar muzikos, nei triukšmo nesigirdi. Virš vairo guli orderių pluoštas; viršutinis — šiuo adresu. Kaip aš patenkintas, kad šiuo adresu! Tiesa, aš tą kompaniją ir pasiūliau Juozui. Sakau, greitas pristatymas, geras alus, visokios yra viskės . . . Sako, — gerai, ar pats ir atveši? — Atvešiu, kur aš neatvežęs! Širdis daužosi, kiekvieną kartą čia atvažiuojant.

Įduriu sunkvežimio galą į mokyklos duris, einu į rūsį. Šlaistosi pasieniais keli vaikai, stoviniuoja vienas daktaras; kilsteliu kepurę, — aš jį iš matymo pažįstu. Klausiu, kur Juozas. Nežino vaikai nei daktaras. Įeinu į šviesos sklidiną virtuvę. Kvepia kava, pyragaičiais nuklotas stalas, dvi storos moterys, net man nematytos, terškina puodukus. Juozo čia nėra. Užeinu į vyrų kambarį, tada lipu laiptais į salę. Nebesvaigsta galva, alus baigia išgaruoti. Keista! Vos laiptus įpusėjus, muša, kaip būbnas, širdis. Ar jau taip? Vos penkiasdešimtį peržengus? Tame amžiuj mano tėvas pūrus grūdų iš vežimo mėtyte išmėtydavo, tris dienas iš eilės pirmas, vis pirmas žengdavo rugių kirtime. Dabar jis jau aštuoniasdešimties, o sesuo rašo, kad stiprus, į bažnyčią, kaip seniau, pėsčias šešis kilometrus nueina, kėdes ir stalus dirbti tebemokąs . . . Mano tėvas. Et, Amerika! Aukso šalis, biznių, lengvų darbų kraštas! Ir puskilometrio per dieną pėsčias nenukaustai savomis kojomis, Los Angeles kalneliais mašina telaipioji . . . Nei žiemos, nei pusnių, nei vežimo stebulės į purvus įklimpsta, nei šaltis gniaužia kvapą . . . Visos lengvatos čia tave lepina. Ir alaus kiek nori apetitui sužadinti, ir prisikimšęs skanių valgių, Coca-Cola atsidarai užsigardžiuoti, atsiraugėt . . . O vis tiek širdis muša lipant laiptais, pila silpnumo prakaitas . . . .

Ir salėj Juozo nėra. Kam, po galais, dabar perduoti orderį? Moteriškaitės ten virtuvėj dar išgers kelias bonkutes, skaičius paskui bus ne tas. Ir Juozo parašo man reikia ant popierio, kitaip — ką gi "bosui" pasakysiu?

Salė dar tuščia, vos keli vaikai apie duris triukšmą kelia. Bet scenoje jau švytruoja daili balta galva, artistai sustatyti, taukši kažkas pianinu, derinasi garsus apačioj scenos ištemptos dūdos. A, tai bus vaidinimai su muzika! Žinau, žinau. Toji balta galva yra daktarienės; bet nepuiki moteris, darbuojasi, vaikus pamoko, muzika užvirpina širdis iki ašarų. Myliu ir aš tuos vakarus, kur jų programas išpildo.

Va, ir Juozapą nutveriu. Šypsosi, akyse jau ašaros, krato ranką, Žemaitiją prisimenam, graudinamės . . . Scenoje uždūduoja, užkliurkina tos ponios orkestras, mergytės dzinktelia skambučiais. Juozas, keldamas balsą, lenkiasi prie mano ausies:

— Ar atsimeni, kaip talkose šienaudavom? Plakami dalgiai panašiai skambėjo . . .

— Kur neatsiminsi, — atsakiau. — Ir dabar tebematau geltonuojančius vedrynus, pradalgiai kad kvepia, atata, — atsisėdus gera atsigaivint iš ąsočio saldžiarūkšte sunka . . .

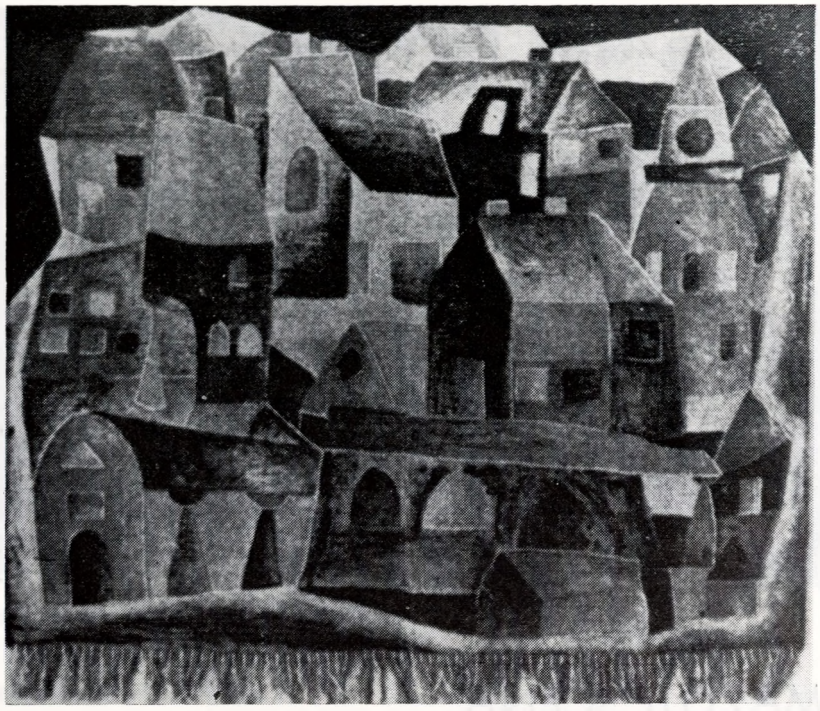

V. ŽILVYTYTĖ MIESTAS
(gobelenas)

— Mergaitę, grėblį numetusią, pasigaut, bučinį pavogt . . . O rausta, šieno pilnos kasos . . . A, atsimeni?

— Taigi. O kur dabar mes skubame, Juozai?

— Tylėk, geriau nekalbėkim . . .

Nutylu. Ir atsimenu, kad man reikia skubėt. Pakišu Juozui plunksnakotį. Pagalvoju: visi, mat, parkerius čia turi . . . Triukšmas kyla, muzika plėšosi nedidelėje scenoje, ponia krato baltą galvą, diriguodama, stabdydama, vėl pradėdama . . . Aš Juozui šauktiu:

— Iškrausiu ten, apačioj, prie virtuvės durų!

— Gerai! O pats — ar ateisi į vakarą?

— Ateisiu! Skubėsiu į programą! Juk dar tik repetuoja, ar ne?

— Dar . . .

— Tai sudie dabar!

— Su.

Pasineriu kiemo tamsoje. Sekantis orderis — kitoje salėje, — mat, šeštadienis. Žmonės baliavoja, šoka, atsigerti, atsigaivinti reikia. Klientai vis tie patys, kelią gerai žinau, įpratau į šonines duris, žinau, kur atrasti "dženitorius", "menadžerius". Jokių problemų. Jau keliolikti metai taip išvežioju alų ir visky. Karštomis dienomis žmonės išlieja tūkstančius Seven Up ir Coca-Cola. Ir tuos išvežioju. Dėžes į savo sunkvežimėlį pasikraunu, paskui — po vieną, po dvi, po kelias iškraunu prie salių, prie apartmentų.

A, čia didelė salė! Kitokia, negu mūsų. Čia ir scena — sunkia raudona uždanga užleista, — kokia plati! "Menedžeris" šaukia, kad per mažai dėžių atvežiau. Jis tik skambinęs, užsakęs daug daugiau. Teisinuosi. Gal dar orderis neišrašytas, dar jo negavau. Grįšiu, patikrinsiu.

Sustoju prie kelių apartmentų. Nuvežu švelniu gėrimų į porą bažnytinių salių; ten kažkokios religinės konferencijos vyksta. Amerikietiški puritonai viskės negeria. Mano bosas keikiasi, kad jokio biznio iš jų.

Barška tuščias mano trokelis, grįžtu į sandėlį, naujų orderių pasiimti, pasikrauti kitomis dėžėmis. Tikiuosi, kad paskutinis šiandien. Turėčiau dirbti ligi aštuntos tiktai, noriu suspėt į programą mūsų parapijoj.

Keikiasi bosas — dabar ant manęs. Kur pradingęs? Prakeiktas kvailys, kalės vaikas . . . Aš skubiai pasikraunu, glemžiu iš jo rankų orderių pluoštą. Nežiūriu bosui į akis, — juk kaltas, užsiplepėjau su Juozu, užgaišavau bežiūrėdamas į baltą ponios galvą mažojoj scenoj . . . Bet nebijau, darbo neprarasiu. Žinau, kad bosas tikrai ne piktas, o tik rūpinasi, mus keiksmu paragina.

Aš vėl dardu gatvėmis. Kylu į kalnelį, leidžiuosi žemyn. Vakaro skaidriame danguje įsirėžusios palmių šluotelės . . . Tykus ir šiltas vakaras, nors gilus ruduo, — Lietuvoje būdavo jau nukastos bulvės, žliaugdavo lietus, o naktimis — tamsu, lyg užrištame maiše.

Bet, vistiek, būdavo gera!

Atsismaukiu kepurę nuo prakaituotos galvos (nes vėl kenuką alaus besikraudamas paskubomis išmaukiau) ir užsisvajoju. Kelią, į kur važiuoju, ir miegodamas atrasčiau.

Atsimenu, kaip tokį tamsų rudens vakarą, lynojant, lydėjau iš gimnazijos vakarėlio savo latvaitę . . . — Kokia ji latvaitė? Tėvai seniai Lietuvoje, ji gal nei nebemokėjo latviškai. O man ir nebuvo svarbu. Švelni mergytė, šviesiomis kasomis, tokiu gražiu minkštų lūpų šypsniu, tokiu gražiu . . . Aš vis į tas lūpas, kaip katinas į spirginius, įsižiūrėjęs . . .

Ir atsigėriau tų lūpų, ir ją vedžiau, ir mokyklą anksti turėjau mesti, bet gi tenai buvom laimingi. Mano Ženė buvo graži ir išmintinga, gera žmona. Ir, kai bėgom, jau du mažus palydovus už rankučių tempėm. Pro sproginėjančias bombas, pro lagerius, pro visokias komisijas, — iki paties Bremeno.

O kas dabar? Kas atsitiko mano Ženelei? Mano švelnutei, gražutei, saldžiausiom lūpom mergytei . . .

Atgalia ranka patryniau ant nugaros prilipusius marškinius. Buvau visas šlapias. Ar nuo didelių dėžių kiloiimo, ar nuo sunkių sunkiausių minčių? —

Mano latvaitė kalbėjo lietuviškai. Ji su manim svajojo tik apie Lietuvos gražia ateiti. O mūsų vaikai? — Nė vienas nebekalba lietuviškai. Dar moka, dar supranta, bet — bjaurybės — persiėmę tik ameri-

kietiškomis turtų ir good time svajonėmis. Mokyklose gerai prasistumia, bet tik todėl, kad gerus darbus gautų, kad būtų daugiau pinigų . . .

Kodėl, Viešpatie mieliausias, kodėl taip? Aš gi buvau šauliu, prisiekiau ištikimybę Lietuvai. Buvau partizanu, pliekiau išbėgančius komunistus . . . O kai raudonieji vėl sugrįžo, aš išbėgau. Su Ženele, su pirmuoju sūnum. Ženė laukė jau kito. Mes svajojom greit sugrįžti . . .

Tai dėl jos, dėl savo Ženės šypsenos, palikau Lietuvą, dėl mūsų vaikų ateities. Juos išgelbėti . . . Savo Ženę išgelbėti, sūnelį išgelbėti nuo žvėriškų, prievartaujančių, pavergiančių komunistų . . .

Automatiškai važiavau Holyvudo gatvėmis, automatiškai iškilojau dėžes įvairių gėrimų. Automatiškai rinkau ant orderių parašus, paėmiau jų nuorašus, čekius, pinigus. O įsėdęs į sunkvežimį, suspaudęs vairą, išplėtęs akis į gatvių šviesas ir mašinų judėjimą, automatiškai plaukdamas metaliniu, dardančiu vežimu apšviestų Holyvudo gatvių upe, galvojau, prisiminiau, galvojau ir galvojau . . .

Taip, gavau gerą darbą. Gerai apmokamą, palygint nesunkų. Šeima išaugo iki penkių. Mano Ženė sustambėjo, veidas išpurto, nors švelnios savo šypsenos neprarado. Šeimą sočiai išmaitinau, įsigijom namelį, bet Ženė vis skųsdavosi, kad ilgas valandas nebūnu namie, kad visur važinėju, nei telefonu greit neprisišauktų, jei vaikas ar ji pati susirgtų . . . Ramindavau, bučiuodavau.

— Parvežk ir man alaus, — kartą ji paprašė.

Parvežiau, linksmai plepėdami gėrėm.

Sirgo vaikai, silpniau mokėsi vaikai, ėmė neklausyt, angliškai tarp savęs tekalbėti, Ženei atsirado nuolatiniai galvos skausmai. Kartą ji paprašė viskės. Parvežiau. Juk savo Ženę mylėjau. Juk žinojau, kad ji vieniša šiame krašte, ilgisi savųjų, vieniša ilgomis mano darbo valandomis, vaikams išbėgiojus į mokyklas ar pas draugus.

Ir kas pasidarė mano Ženei? — Kai nebeparvežd avau, pradėjo atsinešti iš krautuvės pati. Ėmiau drausti alų, vyną ir viskę, o ji ėmė gerti vis daugiau.

— Palik mane ramybėj! Kai išgeriu, nustoja skaudėti galvą. Užmirštu rūpesčius. Nebe taip pikta, kad vaikai neatsako lietuviškai . . . — Teisinosi ji, vis dar švelniai šypsodama. Nuramindavo ji mane savo saldžiu bučiniu . . .

Įvažiavau į tamsią šalutinę gatvę. Užsigulęs ant vairo, išplėtęs akis sekiau namų numerius. Gal nepasišvietęs lempute ir nesurasiu? Čia naujas klijentas, dar šioje gatvėje nesu buvęs. Sustojau, ištraukiau rankinį stabdį. Sunkvežimis sviro į pakalnę. Grabinėdamas kišeninės lempos, ėjau link apytamsio apartmento. Koks kvailys čia gyvvena? Nors būtų prieky gera šviesa! Prisilenkiau prie numerio. Ne, ne tas! Turi būti gretimas pastatas. Ėjau tiesiai, per žolę. Knaptelėjau. Tur būt, pievos laistymo įtaisų koja užkliuvo. Velnias! Nebesiseka. Jei taip ilgai knapinėsiu, tai į programą tikrai pasivėlinsiu. Ženė, tur būt, jau lovoj, jau nieko aplink save nebemato . . . Rankomis prasiskyriau krūmus. Ar gali Kalifornijoj taip sutemti? Šviečiau lempute, prisigūžęs, lyg slapukas, jieškojau numerio. Nušvitę krūmai lyg juokėsi iš manęs . . .

Ja, mano Ženė! Kas galėjo manyti! Dabar jau beveik nebeturiu vilties. Jau pora metų, kaip ji niekur nebeišeina, tik iki bažnyčios ir iki gėrimų parduotuvės . . . Bariau, gyniau, saugojau, pas daktarą vežiau . . . Niekas negelbėjo. Kiek apstodavo ir vėl paskui gerdavo, dar daugiau. Dabar tik viskę betraukia. Alus, vynas — jai kaip vanduo, nebeveikia. Ir ką aš galiu padaryti? Kaip ją galėjau išsaugoti, jeigu vis dirbu, o ji apsipirkdavo, ko reikėjo ir ko norėjo. Ir vaikai vyresnieji gynė, slėpdavo bonką nuo mamos. Ji atsinešdavo kitą. Dabar tik rūgsta lovoj, į lubas žiūrėdama rūko, išpurtusiomis, jau be šypsenos, lūpomis . . . Ligonis. Myliu ją, kad ir be bučinių, kad ir nebepriima į savo miegamąjį. Viešpatie, kaip sunku, kaip jos gaila! Buvo gera mergaitė, buvo švelni ir graži. Buvo protinga. Kas galėjo pasakyti, kad šitaip užsibaigs? Tokia jautri, arti ašarų vis būdavo, ilgėjosi savo krašto, nepritapo čia . . .

A, tas numeris. Jau tas, kur ordery; lempa šviesdamas dar patikrinau. Jau spaudžiu skambutį. Palaukiau, dar spaudžiu. Atsidaro durys:

— Na, pagaliau! Ar tai tu? — Ji, atrodo, laukė, nes balsas išdavė džiūgavimą.

— Aš. O kaip čia pati atsiradai? Juk . . . Ar išsikėlei iš ten?

— Taigi. Ir tavo kompanijos telefono neužmiršau. Aš čia pusiau menedžeriuoju . . . Gerai pas pažįstamus gėrimo užsisakyti . . .

— Ar čia dėžę atnešt?

— Kur daugiau?

Ji šelmiškai šypsojosi. Kresna bobikė, linksmu apskritu veidu, švari, plepi, mokanti žmogų užimti . . . Našlė. Be vaikų, be didelių rūpesčių, tik sau tegyvenanti.

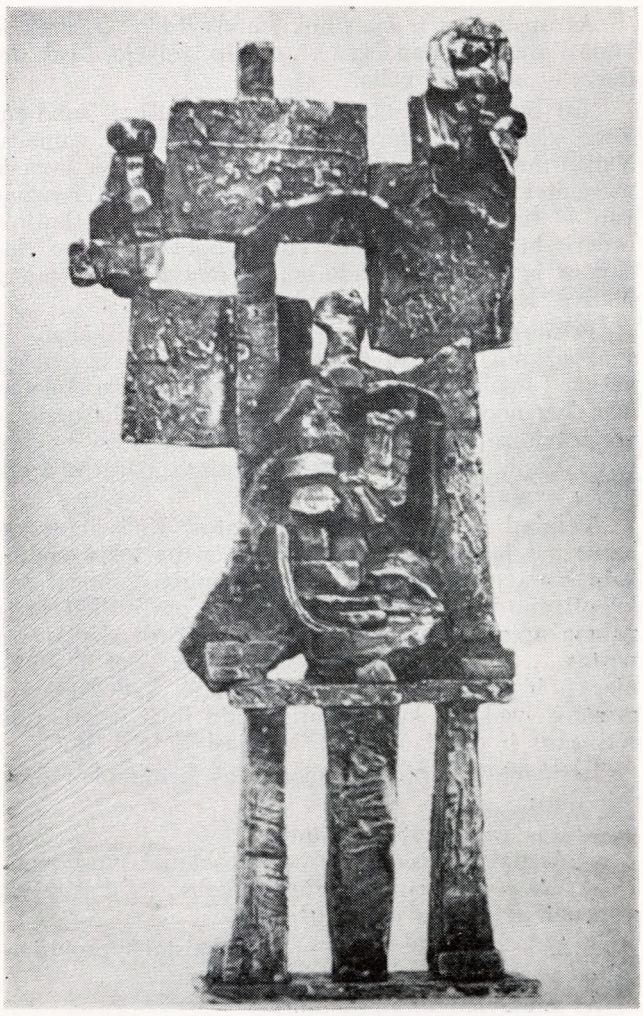

E. KEPALAITĖ ALTORIUS (bronza)

L. LAGAUSKAS

MERGAITĖ

Aš apsisukau ir ėjau link sunkvežimio. O, prakeikimas! Reikėjo man čia . . . Taip, reikėjo. Juk orderis, — ne mano valia.

Tai buvo vieną tamsų vakarą, panašų į šiandien. Ženė visiškai nusigėrusi, dvokė visas mūsų namelis. Vaikai niūriai slampinėjo po kambarius. Aš liepiau mergaitei paruošt visiems vakarienę, o pats išvažiavau, — turėjau ilgiau dirbti. Tą šeštadienį paskutinis orderis buvo apartamente, kur ta bobikė gyveno. Susitikau ją netyčia, koridoriuj. Iš matymo pažįstama, lietuvė, išsikalbėjom, užsikvietė arbatos . . .

Prisiminimams galvoje tvinkčiojant, iškėliau iš sunkvežimio dėžę su švelniaisiais gėrimais ir įsiręžęs nešiau į apartamentą. Lėtinau žingsnį, lyg ko bijodamas, lyg nepasitikėdamas pats savim. Ji tebestoviniavo pravirose duryse. Mano širdis plumpsėjo, nugara buvo šlapia prakaitu, nors paskutines porą valandų nieko negėriau.

Velnias! Ar vėl ji pakvies arbatos? Kelis ilgus vakarus pas ją praleidau . . . Bučiniai ne tokie saldūs, kaip būdavo Ženės, bet . . . Užsimiršti galima, atsikvėpti nuo to dvokiančio gyvenimo; pasikalbėti su ja galima apie vaikus, apie Ženę, apie širdį slegiančias naštas . . . Ji nėra bloga, — ta bobikė. Bet ji — velnias — ir patraukli. Ji pati prasitarė, kad Ženė jau pragėrė sveikatą, kad moteris šitaip ilgai negali ištesėti, nors ir dar jauna . . . Velnias! Ji teisi. Bet . . .

Lėtinant, besipinant kojoms, aš pritempiau dėžę prie durų.

— Kas pasirašys? — Klausiu.

— Ar paskutinis orderis? — Ji paklausė šypsodama.

— Ne, — melavau, — turiu dar kelis . . . Pasirašyk, o menedžeris galės vėliau užmokėt . . .

— Aš — menedžeris . . . — Ji vis keistai šypsojosi. — Jei ne paskutinis orderis, tai kai pabaigsi . . .

Aš nudaviau nesuprantantį.

— Ar dabar mokėsi, ar čekį atsiųsit tiesiai kompanijai? — Sakau šaltai, šypsenom nesivaipydamas.

Ir jau sukausi.

— Atvažiuok. Apartamentas trečias, — čia, pirmame aukšte. Šįvakar, gerai? Seniai kalbėjomės . . .

— Nežinau. Pažiūrėsiu . . .

— Aš lauksiu. — Ji užtrenkė duris.

Tamsoj skęstančia pieva nulampsojau į gatvę. Plakančia širdim, nerimu tvinksinčia galva įsikabarakštavau į savo sunkvežimį. Delsdamas užvedžiau motorą. Darbas buvo baigtas, galėjau atsikvėpti. Nesinorėjo važiuti namo: Ženė, tur būt, jau nugriuvusi, knarkia. Didieji vaikai bus kur išsidanginę. Netraukė ir į karčiamą, — alaus per dieną dirbdamas jau prisisiurbčiojau.

Tuščiu sunkvežimiu sukau aplink šiuos porą kvartalų kelis kartus. Sau pats kartojau, kad paklydau, kad nebežinau, kur čia tiesiai išvažiuoti. Velnias! Pats velnias mane klaidino, kad tik sugrįžčiau prie tos bobikės durų. Širdį traukė pasiutęs smalsumas ir atsigaivinimo reikalas; protas sakė, negrįžk, juk turi vaikus: koks bus jiem pavyzdys, jei tėvas susidės su svetima, kai mama ligonis . . .

Ant kampo, sukdamas sunkvežimį, staiga atsiminiau: juk yra vakaras parapijos salėj! Programa, į kurią rūpinaus nepasivėlinti! Balta galva ištaiso vis ką nors įdomaus. Ir vakarienė už tą patį bilietą bus ten duodama; o esu alkanas, kaip šuva. Mano Ženė seniai pietų, nei vakarienių nebeverda.

Juodos palmių šluotelės gulėjo tamsiai mėlyname danguje. Žvaigždžių beveik nesimatė. Aš spaudžiau gazą. Mašina švilpė, nustojo net ir barškėti. Apie nieką nebegalvojau, tik apie tą programą, apie pilną salę savu žmonių, apie scenoje susispaudusius dainuojančius ir grojančius vaikus . . . Juk ir aš pats kadais grojau armonika, juk šokių metu, orkestrėliui valsus liejant, ir i Žene įsispoksojau . . .

Parapijos aikštėj dar buvo laisvu vietų; įspraudžiau savo vežimą. Pro salės sienas sunkėsi ūžesys. Staiga klanktelėjo pianinas, viskas nuščiuvo. Prisilenkęs, pa-

sistiebęs įgūrinau į vidų. Prie durų užsimokėjau programos ir vakarienės sudėtinį mokestį. Dar kažkoks aukų lapas ant stalelio paguldytas, jauna ponia rodo į jį pirštu. Numečiau dolerį, pasirašiau. Sugriaudė muzika, pripildė nedidelę salę. Suolų eilės — lyg medaus korys: pilnos akutės, tuščios, pilnos, tuščios . . . Aš atsisėdau vidury, patenkintas apsidairiau: štai, vieną akutę ir užpildžiau, rengėjams jau linksmiau . . .

Salės langus gulė tamsi naktis. O scenoj švietė ne tiek prožektorių šviesos, kiek jauni veidai. Balta ponios muzikės galva kyšojo iš už pianino. Viskas tvarkoj. — Aš atsikvėpiau ir įsmeigiau akis į šviečiantį scenoje jaunimą su gitaromis, dūdom, būgnais, lumzdeliais ir akordeonais. Gerai rankai diriguojant, jų švilpimai ir triliavimai susimaišydavo į tokią senovės lietuvių muziką, kad užmiršdavai ir vakarienę, nesigailėdavai išmetęs arti penkinės, nebeskaudėjo galvos nuo minčių apie tuščias viskės bonkas prie žmonos lovos, nei apie angliškai burbuliuojančius vaikus . . .

Apsidairau po salę, šį retą žiūrovų korį. Gal per apsirikimą kuris ir mano vaikų bus čia atėjęs? — Nemačiau nė vieno. Mamai nugriuvus, jie vis bėga į bolinimą, į kitus, pasimatymus su airišėm mergiotėm, arba iki išnakčių žiūri į televiziją, nors krūva indų neplautų virtuvėj, namas apskretęs, dulkėmis baltuoja visi paskraščiai . . .

Pasikrapščiau galvą, iš krūtinės išsprūdo sunkus, kaip būbno balsas, atodūsis. Kaip čia ir mano vaikus sutvarkius, į programas atsivedus? Pradžioje Ženė buvo rūpestinga, tvarkydavo, apibardavo vaikus, gražiai aiškindavo . . . Ir vis baimindavosi, dejuodavo, kad vaikai nutols, nutautės; besibaimindama vis paimdavo po gurkšnį . . . Aš iš meilės negalėdavau jai raminančio malonumo uždrausti, iš meilės nemokėjau apibarti vaikų . . .

Taip, taip. Ir suklupo mano Ženė ir, galima sakyti, nebėra jau jos. Nei daktarai pagelbėti nebegali.

Tebėra vaikai . . . Kad ir nuklydę, pakrikę, bet tebėra . . .

O kaip aš? Ar vis, juos mylėdamas ir kentėdamas, dejuosiu, ar, tos gražios muzikos klausydamas, apie gražią praeitį vien svajosiu?

Švilpiniavo dūdelė jauno vyruko rankose, jo lūpų valdoma . . . Tūtavo, ūžė, lyg mūsų miškai, kur paguldė galvas Kazys, Liudas, Antanas . . . Mano draugai, kalbinę ir mane liktis partizanu, už Lietuvą kovoti. Bet aš turėjau Ženę, turėjau sūnelį, antro laukėme . . . Nei aš ten likau, nei čia savo turtą — šeimą — tinkamai saugojau . . . Juk ir ta linksma bobikė vieną iš tų vakarų sakė:

— Ne, broleli, niekas tau nepadės! Pats turi vargų naštas išnešti, pats atsibusk, praregėk, realiai dalykus priimk, o ne svajodamas apie praeitį, būk budrus . . .

Dabar iš scenos plaukė kažkuri mūsų liaudies daina. Ir taip ši daina mane pagauna, taip supurto iš vidaus, kad nepajuntu, kaip ašaros ima riedėti veidais. Pasilenkiu ,atsirėmęs į kelį, ir sau kartoju, pašnibždomis:

— Neisiu į jokius apartamentus, pas jokias bobikes . . . Eisiu tuoj namo, mergikėms liepsiu indus sutvarkyt, baltinius išplaut. O Ženę — gal dar pas daktarą reiks mėginti . . . .

Dainą palydi skudučių muzika, ir taip per visą mane liejasi, o mano ašaros sunkiasi pro akis uždengusius pirštus. Bet šiai dainai nutilus, publikai plojant ir valiuojant, aš atsistoju, susilenkęs prasispraudžiu ir atsitiesęs, atgalią ranką nubraukęs akis, tvirtu žingsniu išeinu iš salės.

RASA ARBAITĖ KLOUNAI

ATLANTO PAKRAŠTYJ

S. VILKAUJA

Neretai tenka išgirsti kalbančius, kad Suvienytos Amerikos valstybės beveik neturinčios savo istorijos. Tai, ką buvo sukūrę indėnai, tesudaro labai nedidelį lobyną Amerikos istorijoje. Žinoma, palyginus senutę Europą su Naujuoju pasauliu, yra didelis skirtumas. Suvienytose Amerikos valstybėse nerasi senų piliakalnių, riterių išmūrytų ir šimtmečius tebestovinčių senų pilių su akmeniniais sargybinių bokštais. Čia nerasi senųjų romėnų ar graikų teatrų bei šventyklų griuvėsių, gladiatorių arenų ir kitų kultūrinių paminklų. Tačiau čia atrandi akmenį, kuris Atlanto vandenyno pakrantėje tau daug ką byloja apie Amerikos istoriją. Tad ir čia yra daug įdomių istorinių vietų, kurias atostogų metu verta aplankyti ir pamatyti, kuriais keliais pirmieji Europos gyventojai keliavo į Ameriką ir kur įsikūrė. Viena tokių įdomių vietovių kaip tik ir yra Plymouth. Ši vieta, kur dabar yra nedidelis miestelis, yra Atlanto pakrašty, netoli Bostono. Autobusu važiuoti iš Bostono užtrunka apie 1 val. 15 min. Greitkelis, kuris vadinasi Piligrinų keliu, yra pravestas tarp labai gražių apylinkių. Krantai, kalneliai apaugę pušimis, eglėmis, ąžuolais, o kai kur net ir berželis-svyruonėlis vėjo pučiamas linguoja.

Pati Plymouth'o vieta yra įdomi tuo, kad čia, pakrantėje, kur dabar dar tebeguli didžiulis akmuo, 1620 m. gruodžio 21 d. apsistojo išlipę iš laivo, kuris vadinosi Mayflower, pirmieji piligrimai. Jie išplaukė iš Anglijos buriniu laivu ir per 55 dienas pasiekė Amerikos krantus. Šis Amerikos pakraštys, kai stovi netoli to akmens, ne tik man, bet ir kitiems primena paliktus tėviškės namus, kurie liko anapus vandenyno, kad tik mintimis gali pasiekti juos.

Čia, kaip ir seniau Lietuvoje, gali pamatyti vėjo ar vandens seną malūną, šiaudais dengtą kaimo trobelę, senoviškai žagarų supintą darželio tvorą, o viršum galvos kartais išgirsti klykiančią žuvėdrą, arba įsisiūbavusi vandenyno banga išspipila balta puta prie pat tavo kojų, kaip Palangos pajūryje.

Ne tik amerikiečiams, bet ir kiekvienam naujam šio krašto ateiviui daug minčių sukelia ši istorinė Plymouth'o apylinkė. Todėl ir nenuostabu, kad per visą vasarą čia pilna lankytojų. Daugiausia mokytojai atveža ekskursijas mokinių, kad kiekvienas pamatytų tas vietas, kur piligrimai, perplaukę Atlanto vandenyną, pradėjo kurtis naujoje tėvynėje.

Ir šiandien, kai stovi toje vietoje, net baugu pasidaro, kai pagalvoji, kaip tie žmonės nebijojo leistis į tokią sunkią ir pavojingą kelionę. Jie plaukė perkrautame laive maistu, įvairiais reikmenimis ir darbo įrankiais, kurie turėjo būti reikalingi naujakuriams mažai težinomam krašte. Laivas turėjo taip pat 6 patrankas, bet jų, sako, nereikėję panaudoti. Iš 102 žmonių laive buvo 32 vaikai ir 25 moterys. Pačiame Atlanto vidury vaikų skaičius dar padidėjo, nes gimė 2 berniukai.

Dabar Plymouth'o uoste stovi toksai pat laivas, pavadintas Mayflower II, į kurį leidžiama žmonėms įeiti. Šitą laivą pastatė Anglijos vyriausybė, ir 1957 m. birželio mėn. jis su kapitonu Alan Villiers atplaukė į Plymouth'ą. Jame buvo 33 jūrininkai, tarp kurių vienas amerikietis, vienas australas, o visi kiti anglai buvo. Jie perplaukė Atlantą per 53 dienas. Šis laivas yra Didžiosios Britanijos dovana Amerikos žmonėms. Tame laive ir bendrai visoje Plymouth'o apylinkėje gali pamatyti daug vaikščiojančių vyrų, moterų ir net vaikų, apsirengusių 17-to šimtmečio atvažiavusių piligrimų drabužiais. Jie visur aiškina lankytojams apie pirmųjų ateivių gyvenimą ir įsikūrimą. Už poros kilometrų nuo uosto yra net tikrai įdomus visas piligrimų kaimelis, kurio namai, tvoros yra tokie pat, kokie tegalėjo būti prieš 300 metų. Čia viską tvarko ir rūpinasi tų apylinkių kultūrinės organizacijos.

Pirmaisiais metais beveik pusė atplaukusių žmonių išmirė. Tikrai nėra žinoma kodėl. Vieni mano, kad jie galėjo išmirti nuo ilgos kelionės ir pervargimo. Tačiau kiti mano, kad jie mirė nuo kokios nors ligos epidemijos. Tiems atminti yra pastatytas ant kranto didelis paminklas, kuriame yra visų mirusiųjų vardai ir pavardės. Netoli yra taip pat didelis paminklas — pirmosios moters piligrimės statula.

Idomu yra tai, kad pirmieji indėnai, pamatę išsikėlusius europiečius, nepuolė jų, bet sutiko juos labai draugiškai. Yra žinomas net ir vardas indėnų vado — Massasoit, kuris buvo didelis bičiulis naujai įsikūrusių ateivių. Jo bronzinė statula, pastatyta ant didžiulio akmens, atrodo lyg ir stebi vandenyno pakrantes, kuriose išlipo niekad nematyti baltaveidžiai žmonės. Indėnai parodė senojo pasaulio ateiviams, kuriose vietose geriau įsikurti, kaip auginti kukurūzus ir kitas daržoves, kur geriau žvejoti ir medžioti. Išmokė juos šaudyti lankais ir kitų indėnų karo gudrybių. Todėl pirmąją Padėkos dieną baltieji pasikvietė į svečius indėnus, kurių, sako, atėjo net apie 90. Jie kepė kalakutus, valgė ir gėrė 3 dienas.

Indėnai su baltaisiais buvo sudarę net draugiška taikos sutartį, kuria išlaikė apie 50 metų. Sako, kad vienas indėnas buvęs labai gabus ir net išmokęs labai greitai angliškai kalbėti. Tik jau daug vėliau, kai indėnai pamatė, kad baltieji atėiūnai pradėjo grobti jų žemes, tada jie pradėjo kariauti.

Bendrai Plymouth ir visos Cape Cod pakrantės yra labai gera vieta vasaroti. Puikus smėlis paplūdimiuose, kalneliai apaugę pušimis ir ąžuolais. Pietinėje Cape Cod pusėje iš Atlanto ateina šilta golfo

V. PAZUKAITĖ KLAIPĖDA

vandens srovė, ir todėl vasarotojų čia niekad netrūksta. Patsai vasarojimo sezonas prasideda daugiausia birželio mėn. pabaigoje.

Apie Plymouth'ą lietuvių neteko sutikti, bet užtat kai kuriose Cape Cod apylinkėsi jau įsikūrusių gana daug. Kai kurie iš jų turi gražius vasarnamius ir pasiruošę laukia vasarotojų. Daugiausia lietuvių yra apie Hyannis. Čia daug atvažiuoja praleisti atostogų iš Bostono, New Yorko, Kanados, Čikagos, o ir iš saulėtos Californijos užklysta vasarotojai. Ir tikrai malonu važiuoti per Cape Cod, kai pro automobilio langą pamatai vilas, kurių vardai — Audronė, Banga, Jūra, Jūratė ir t.t.

Po prezidento Kennedžio mirties vis daugiau žmonių kasmet atvažiuoja į Cape Cod pavasaroti. Ypatingai yra lankomas Hyannis Port, nes ten yra visų Kennedžių vasaros poilsio namai. Amerikiečiai mėgsta aplankyti ir pamatyti tas vietas, tuos kelius ir takus, kuriais buvęs prezidentas, o taip pat ir miręs senatorius vaikščiojo. 1966 m. Veteranų parke, Hyannis, pastatytas mirusiam prezidentui paminklas su fontanu, kurio vanduo tryška gana žemai ir simbolizuoja Arlingtono kapuose prie prezidento kapo degančią amžinąją ugnį. Paminklui akmenys surinkti iš Cape Cod apylinkių.

Prie Cape Cod, kaip ir kitose Atlanto pakrantėse, sugaunama daug žuvies, bet ypatingai jūros vėžių. Tačiau apylinkiu ūkininkai augina daug mėlynių, o ypač spanguolių, kurios iš čia daugiausia ir užpildo Amerikos rinkas. Todėl ir nenuostabu, kad Hyannis mieste gali gauti pirkti spangulių sulčiu, vyno, uogų, saldainių ir kt. Pagaliau net kiekvienoje krautuvėje yra spanguolių kvepalų ir muilo, kuris labai mėgiamas visų vasarotojų, nes padarytas senovišku būdu ir labai putoja.

Praleisti porą savaičių Cape Cod tikrai yra malonu. Pamatai daug naujų vaizdų, atsikvepi grynu oru ir pailsi. O pasimaudymas sūriose Atlanto bangose suteikia daugiau jėgų kūnui ir dvasiai. Visai teisingai vienas vaikas motinai yra pasakęs: "Aš čia ne tik gerai pasimaudžiau, bet daugiau išmokau Amerikos istorijos ir geografijos per vieną mėnesį, negu mokykloje per visus mokslo metus."

MOTERS BŪKLĖ KOMUNISTINĖJE KINIJOJE

J. GOBIS

Boris Liu Hai, puikiai pažįstąs Kiniją ir Rusiją, savo ilgame straipsnyje rusų emigrantų laikraštyje "Russkaja Žizn" aiškiai parodė moterų būklę, jos statusą komunistinėje Kinijoje. Iš dalies sutrumpinęs, iš dalies papildęs, perduodu Boriso Liu Hai pateiktą vaizdą.

Kinų valstybė ir kultūra yra seniausia pasaulyje — siekia penkius tūkstančius metų. Toje Kinijoje moteris buvo uždaryta šeimoje ir istorijos plotmėj retai pasireikšdavo, o jei pasireikšdavo, tai negatyviai: buvo imperijų bei dinastijų žlugimo, kruvinos netvarkos, anarchijos priežastimi. Tik kaikurioms buvo lemta užsitarnauti gerą vardą savo tautoje, bet tokių buvo mažai, palyginus su tame laikotarpyje gyvenusių moterų skaičiumi; vienai tokiai moteriai teko keli šimtai milijonų nežymių moterų, tad nėra pagrindo kalbėti apie moterų įtaką Kinijos imperijos tolimoje praeityje.

Visai kitokį vaidmenį kinė moteris turėjo ekonominiam gyvenime. Jau pirmaisiais amžiais po Kristaus gimimo nemaža jų dėl įvairių priežasčių tapdavo didelių žemės plotų, dvarų savininkėmis. Kartais jų ekonominis pajėgumas pasiekdavo tokį lygį, jog krašto valdovai būdavo priversti skaitytis su jomis. Bet ir tai buvo pavienės moterys ir geriausiu atveju jų atsirasdavo dešimtys, kai tuo tarpu daug milijonų Kinijos moterų niekad neišeidavo iš savo giminės ir šeimos užtvaros ribų. Jų likimu nesidomėjo nei vyriausybės, nei visuomeninės organizacijos. Kinų moterį valdė tėvas, o jam mirus — vyresnysis brolis; jai ištekėjus — jos vyras. Kinų moterų būklė kiek pasikeitė devyniolikto šimtmečio gale ir dvidešimto pradžioje, bet ir šis reiškinys tebuvo pastebimas nedaugelyje miestų, o ypač uostamiesčiuose, kur atsirado užsieninės mokyklos, į kurias budavo priimami ne vien berniukai, bet ir mergaitės. Per porą dešimtmečių tos mokyklos davė Kinijai daug pamokytų, išlavintų moterų, tačiau nedaug tokių moterų pasirodė savo kraštui naudingos. Turtingų tėvų dukros, nusigręžusios nuo kiniškos kultūros, apsistatė europiniu komfortu, liovėsi kiniškai kalbėjusios ir leido laiką prabangoje, kitos, pasinaudodamos svetimų kalbų mokėjimu ėjo į uostamiesčių barus, kur viskas baigdavosi liūdnai... Iškilių moterų per pastaruosius 50 metų tegalima priskaityti iki 20. Iš 700 milijonų gyventojų — tai labai mažai. Dauguma moterų gyveno provincijų miestuose ir kaimuose, ir liko tos naujovės nepaliestos. Tik 1938-45 metais per Japonijos karą su Kinija kinai komunistai patraukė moteris ir merginas į kovą prieš japonus. Pirmon galvon komunistai kreipėsi į kaimietes, kurios nebuvo paliestos blogos miestų įtakos. Kaimietės buvo lengviau patraukiamos įvairių gėrybių, garbės, karjieros pažadais, ir dešimtys tūkstančių jaunų merginų ir moterų, neatsitraukdamos nuo savo ūkių, esančių japonų kariuomenės užnugaryje, slaptai dirbo komunistų naudai. Paauglės merginos net buvo panaudojamos kautynėse ir nemaža jų dėl savo naivumo pateko priešui į nagus. Viena komunizmo sužavėta mergaitė, Liu Hulan vardu, būdama 11 metų, "genialaus pirmininko Mao vadovaujama", su aukštu revoliuciniu entuziazmu vykdė partijos duotus uždavinius, o sulaukusiai 15 metų priešai nukirto jai galvą. Žuvusios mergaitės motina buvo komunistų vežiojama po miestus ir kaimus ir verčiama pasakoti susirinkusiems apie savo dukrelės herojišką žygdarbį ir tuo kelti masėse revoliucinį entuziazmą.

Kai 1949 metais Kinijos valdžia atsidūrė komunistų rankose, kompartija išplėtė savo veiklą ir ėmė moteris organizuoti visam krašte. Šiam reikalui kaip tik ir tiko jau prieš 1949 metus parengtų moterų kadrai. O kas tuos kadrus sudarė? Patriarchalinė ir griežtai konservatyvi kinų tautos pasaulėžiūra, susidariusi ilgaamžėje Kinijos istorijoje, skyrė moteriai šeimininkės ir vaikų augintojos vietą bei pareigas. Vaikų auklėjimas visada buvo privalomas sentėvių kulto dvasioje, o tas kultas, atsiradęs žiloje Kinijos senovėje, būtinai reikalavo, kad tam tikromis dienomis būtų sentėviai ant jų kapų tam tikromis apeigomis pagerbiami. Ši aplinkybė vertė moterį būti užsidariusiai šeimoje, o kas už šeimos ribų — tai vyrų reikalas. Prie to dar reikia pridurti, kad kinių moterų kojos buvo nuo mažens sužalotos, nenatūraliai sumažintos, delto joms buvo sunku vaikščioti ir veikti už šeimos, už namų ribų. Tik Manžūrijos dinastijai žlugus 1911 metais tas paprotys buvo įstatymu uždraustas ir kartu su tuo mergaitėms atidarytos durys į mokyklas drauge su berniukais. Per pirmuosius 20-25 metus šita valdžios priespaudė mažai tepaveikė sena gyvenimo struktūra tolimose ir uždarose Kinijos provincijose, kai tuo tarpu miestuose merginos ėmė trauktis iš tėvų pastogės bei jų įtakos: raštingos įsitaisydavo didelėse parduotuvėse ir kontorose, o beraštės — fabrikuose. I tokias merginas kinai ėmė skeptiškai žiūrėti ir savo sūnums neleido jų vesti, tad atsirado atskira, nuo šeimos atplėštų moterų kategorija; tokioms merginoms reikėjo ieškotis jaunų vyrų, taip pat atsiplėšusių nuo šeimos, vienišų. Tos merginos, kurios susikompromituodavo savo lengvabūdišku elgesiu — nuo tokių, kaip gyvenimo draugių, nusigrežė net ir nereiklūs kinų juodadarbiai. Tokios merginos buvo pasmerktos sunkiam vienišumui, o tatai padarė jas gera medžiaga komunistų verbavimui į moterų skyrių kompartijoje. Ten ėjo įpykusios moterys, kurios buvo užgautos visuomenės ar įstatymų. Prie tokių moterų prisidėjo ir gera vardą turinčios merginos, kurios pasidavė revoliuciniam sentimentalumui. Iš tokių moterų kompartija sudarė vadovaujantį aktyvą savo moterų

skyriui. Daug iš jų per pilietinį karą pasireiškė laukiniu, pataloginiu žiaurumu.

Perėmusi valdžią Kinijoje, komunistų vyriausybė uždarė visus bordelius ir visos senos prostitutės buvo pašauktos dalyvauti revoliuciniame moterų judėjime; iš jų susidarė pačių griežčiausių aktyvisčių kadrai. Jos sugebėjo įsiveržti į paprastų, naivių kinų minias ir jas patraukti į komunizmą.

Kaip jau buvo minėta. Kinijoj moterys visada buvo priklausomos nuo vyrų. Šeima ir gentis buvo nepajudinami kinų tautos ramsčiai nuo seniausių laikų. Ir tos senos tradicijos ir dabar tebėra tvirtovė ir užtvara nuo "naujos doktrinos". Tai tvirtovei sugriauti Mao Tse-tung jau 1927 metais pareiškė, jog Kinijoj moteris yra keturių jėgų valdžioje: politikos, giminės, religijos ir savo vyro. Tai, Mao nuomone, keturi sargybiniai mazgai, kurie varžo kinę moterį. "Moterims reikia pakelti galvą, ir nuversti nuo savęs vyrų valdžią". Jei iki 1950-51 metų tai buvo tik šūkis, tai tais metais Mao ir jo partija išvystė visame krašte judėjima pavergtoms kinų moterims išvaduoti. Šis judėjimas pradžioje sukėlė nesusipratimus, prieštaravimus, konfliktus šeimose tarp vyrų ir žmonų, tarp tėvų ir dukterų. Dalyko esmei išaiškinti i kaimus buvo pasiustos senos prostitutės. Ju veiklos pasėkoje nepatenkintų ir prieštaraujančių vyrų minios atsidūrė priverstiniu darbų stovyklose, o jų žmonos ir vaikai — materialinėje priklausomybėje nuo partijos, kuri "humaniškai" jais rūpinosi. Nei partija nei vyriausybė nieko dėlto neprarado, nes jų vyrai ir tėvai dirbo stovyklose neapmokamu darbu davė daugiau naudos valstybei negu jai kaštavo jų šeimu išlaikymas. Be to, partija gavo galimybe vaikus auklėti be tėvu įtakos ir iš tokiu vaikų užaugo "jauni raudongvardiečiai".

Likvidavus privačią nuosavybę ir kolektyvizavus žemės ūkį, darbo produktyvumas labai krito, o tatai privertė Mao partiją "mobilizuoti plačiasias moterų mases dalyvauti gamyboje lygiomis teisėmis ir lygiu atlyginimu su vyrais. "Kinijos moterys — tai kolosalinė žmogiškų resursų versmė: Reikia tuos resursus įtraukti į kovą už socialistinės valstybės statybą", sakė Mao. Ir moterys buvo patrauktos ir savo teisėmis sulygintos su vyrais, bet niekas joms nepasakė, kad joms užkraunamos ir lygios pareigos. Fabrikuose jos turėjo išpildyti gamybinę normą lygią su vyrų. Senas darbo paskirstymas į vyrų ir moterų buvo panaikintas, ir moterys turėjo eiti į tokius darbus, kuriuos anksčiau vieni vyrai atlikdavo. Laivų pakrovimas ir iškrovimas buvo vyrų darbas; dabar toje srityje dirba dešimtys tūkstančių moterų.

Sunkių medžiagų perkėlimo darbus, ypač didmiesčiuose ir uostamiesčiuose dirbo vyrai, po 15-20 įsikinkę į vieną vežimą, jį traukė. Toks reginys Kinijoj buvo normalus. Socialistinėj valstybėj ir moterys kartu su vyrais įsikinko į vežimus, pakrautus akmenimis ar plytomis ir traukia juos į valstybinių pastatų statybos vietą.

Tos moterys, kurios dirba lengvojoje pramonėje ir parduotuvėse, sunkenybių nenešioja. Su lygiomis teisėmis moterys gavo ir karines prievoles. Dauguma į karines prievoles pašauktų moterų siunčiamos į "visuomenės saugumo dalinius". Tai kažkas viduryje tarp kariuomenės ir policijos. Šitos moterys daboja tvarkos viduje ir panaudojamos didelėms reakcininkų gaudynėms. Tokių moterų ginkluotose pajėgose yra apie 3 milijonus. I tikrąją armiją jų patenka nedaug ir jos ten tarnauja nerikiuotėje, o radistėmis, telefonistėmis ir sanitarėmis.

Kinijoj, kaip ir daugelyje Azijos kraštų, dar tebeveikia ir poligamija, kuri nesuderinama su lygiomis vyrų ir moterų teisėmis. Čia socialistinių įstatymų leidėjai susidūrė su sunkia problema: jei vyrui palikti tik vieną žmoną, tad kur dėsis kitos su savo vaikais ir kas juos išlaikys. Partija turėjo daryti nuolaida — pripažinti poligamiją ten, kur šeimose ji egzistuoja. Dar sunkesnėj situacijoj atsidūrė kinų kompartija okupuotame ir aneksuotame Tibete, kur poligamija yra plačiai išsigalėjusi. Kaip kinai tą problemą Tibete besprestų, jų sprendimas tibetiečiams bus nepriimtinas, nes pastarieji į kinus žiūri kaip į savo krašto priešus, pavergėjus.

Tačiau šita problema nėra tokia kebli, kaip greitas gyventojų skaičiaus didėjimas pačioje Kinijoje. Pradžioje kinai sekė savo "vyresniu broliu" — rusų pavyzdžiu ir smerkė gimimų kontrolę, bet netrukus pastebėjo aliarmo signalus: kinai dauginasi nepaprastai greitu tempu. Buvo pasiūlytas įstatymo projektas — leisti vyrams tuoktis tik sulaukus 25 metų amžiaus, o moterims — 20 metų. — Nors tas įstatymo projektas tebuvo tik svarstomas ir niekad neturėjo įstatymo galios, bet gyventojus taip išgąsdino, jog 1958 metais per vieną mėnesį susituokė per 100 milijonų porų. Praėjus dar ketveriems metams, 1962 metais ši problema tapo tokia aktuali, jog partija ir vyriausybė turėjo kreiptis į visas moteris, kad jos "susilaikytų nuo nėštumo". Partijos grupių vadovai ėmė šaukti moterų mitingus ir mokyti jas, kaip "vengti nėštumo". Per tuos mitingus kalbėo buvusios prostitutės iš savo praktikos ir patyrimo... Čia vėl problema: iš vienos pusės atktyvistės ragina "vengti nėštumo" visomis priemonėmis, o šeimų patriarchai spaudžia savo sūnus ir marčias gimdyti vaikus, kurie juos, mirusius senelius, pagerbs, paminės įprastinėmis apeigomis ant jų kapo.

Atrodo, kad šitą problemą norima išspręsti Kinijos teritorijos išplėtimu Sibire, o tam reikalingas didelis karas.

Jaunosios Montrealio kanklininkės: V. ir L. Povilaitytės ir I. Lukoševičiūtė

AR REIKIA MERGAITES MOKSLINTI, O JEIGU REIKIA TAI KODĖL?

PRANYS ALŠĖNAS

"Daily Star", torontiškio dienraščio bendradarbė, Helen Worthington, padariusi tyrinėjimą, rado, kad nūdienos mergaitės, netgi baigusios universitetą pačiu pirmuoju akademiniu laipsniu — bakalaureatu nebegalinčios Toronte gauti darbo. Kodėl? O gi pažiūrėsime. Čia minimos bendradarbės išvedžiojimai.

Esą, Mary Jane itin graži, smarki ir puikiai atrodanti mergaitė. Iš visko reikėtų spėti, kad kiekvienos darbovietės "bosas" — ją galėtų norėti matyt savo raštinės aplinkumoj. Deja, ji nebuvusi pasamdyta — negavo darbo. Priežastis? Ji perdaug mokyta, permaža turinti praktikos. O toji Mary Jane — gi jau baigusi aukštąjį mokslą ir beturinti "Bachelor of Arts degree". Deja, ji neturinti jokio tolimesnio treniravimo specialiam kuriam nors darbui.

Jos ieškomojo darbo darbovietės "bosas" visiškai nuoširdžiai jai pasakęs, kodėl ji negalinti pas juos gauti darbo: "Jūs esate pergera šiam darbui". Pas mus, girdi, nemokama perdaug pinigų ir nenumatomas joks avansavimas darbe merginai, turinčiai jūsų išsilavinimą. Esą, jūs greitai pas mus pavargsite bedirbdama ir imsite bodėtis šiuo (kukliu) raštinės darbu. O po to pradėsite darbo ieškoti kur kitur. Mes, girdi, ir vėl liksime be raštinės tarnautojos. "Pasiieškokite darbo kur kitur. Tikiu, jį gal ("gal!...") gausite."

Tai, girdi, dėl Mary Jane nebuvusi pirmoji darbo "medžioklė" — ji iš eilės penktoji. O atsakymai darbovietėse — beveik visur tokie patys.

Ar dėl to ji studijavo ir siekė aukštojo mokslo, kad veliau darbo negautų? — toliau klausiama. Kodėl, girdi, ji nėjo mokytis tiesiai į "business college", tik baigusi gimnaziją ir kodėl ji nepamiršo universitetinio išsimokslinimo? Ką gi gero duodąs jai tas akademinis laipsnis, jei ji net mažai atlyginamo darbo negalinti gauti. Taigi, kodėl? Kai tuo tarpu ji, lankydama universitetą, galvojusi, jog jį užbaigus

darbų būsią ištisi kalnai. Deja, šiandien ji su BA, o darbo kaip nėr, taip sėr, nors ji ir penktą darbovietę aplankiusi . . .

Šiuo laiku, girdi, daugelis tokių mergaičių (kaip Mary Jane) esančios išklydusios į darbų ieškojimo rinką, gaila, jų visų likimas, jeigu ne tas pats, tai bent panašus: nėra darbo jums, nes jūs — mažiems darbams pergeros, o didesnių (netgi ir mažų) darbų — nesugebėsite dirbti . . .

Praeitais metais Toronto universitetą baigusios 996 merginos, visos gaudamos BA laipsnius. Jos, netgi pralenkė vyrų, tuo pat metu baigusių tą patį universitetą Bakalauro laipsnių skaičių. Vyriškos lyties graduantų pernai metais Toronto universitete buvę 872. Taigi, 124 mažiau, negu moteriškųjų.

Ir kiek, girdi, nūdien iš šių, netoli tūkstančio baigusių Toronto universitetą merginų, ir šiandien dar gal tebevaikšto Mary Janės keliais, ieškodamos, tik gaila, negaudamos darbo.

— Mes turime didžiausią problemą stengdamiesi padėti gauti darbus merginoms, turinčioms universitetinį išsilavinimą su bakalauro laipsniu, — pareiškęs Allan Headrick, head of the career counselling and placement centre at University of Toronto.

Ypatingai, esą, sunku gauti darbus merginoms, o dažnai ir vyrams, baigusiems universitetą su vadinamu Bakalaureatu iš humanitarinių mokslų, nes, girdi, tenai studijuojami humanitariniai mokslai nedaug ką bendro turį su nūdienos kylančia technologija, komputerizmu ir pn.

Bakalauro laipsnis šiandien, anaiptol, nebesąs toks prestyžinis ir galingas reiškinys, koks jis buvęs, netgi, tik prieš dešimtį metų. Ką jau kalbėti apie dabartinius ir vėlyvesnius — ateisiančius laikus?

Bet, dabar jau klausimas: ar mergaičių ir nebereikia mokslinti? Reikia, ir labai reikia! Kodėl? Gi todėl, kad su aukštuoju mokslu moterys esančios, vis dėlto, daug geresnės vyrų žmonos, vaikų motinos ir pan. Tą savo tvirtą mokslinį pagrindą jos visuomet jaučiančios po kojomis ir joms geriau gyventi pasaulyje, kaip kad lygiai geriau gyventi ir tiems, kurie su jomis gyvena ar gyvens (t.y. vyrams ir jų vaikams) . . .

Ant galo pora eilučių specialiai mums — lietuviams. Ar reikia ir ar apsimoka mums, lietuviams, mokslinti savo dukras iki universitetinio išsilavinimo? Be abejonės, einant bendru šių kraštų ir, bendrai, žmonijos apsisprendimo principu, kaip visiems kitiems, taip ir mums — apsimoka ir reikia mokinti ir mokslinti kaip savo sūnus, taip ir dukras. Ne be to, kad išmokslintos dukros (nors gal netiesioginiai) nešančios mūsų tautai ir tam tikrų nuostolių — nutautėjimo atžvilgiu. Jos dažniaiu susidraugauja ir išteka už svetimtaučių vyrų. O po to dažnai žūsta savai — lietuvių tautai.

Prieš kurį laiką "Draugo" Spyglių ir dvglių priede skaičiau šitokį humoristinį (tačiau daug tiesos pasakantį) ketureilį:

"Pirko tėvas knygeles,
Leido mokslan dukreles.
Ir išleido, išmokino,
Dabar adreso nežino". . .

• MOTERYS PASAULYJE

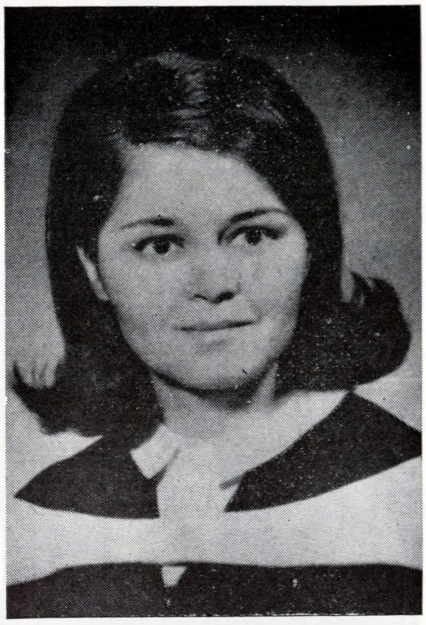

Ramunė Kudžmaitė-Bulotienė šį pavasarį baigė Sir George Williams Universitetą, humanitarinių mokslų fakultetą, BA laipsniu. Studijavo psichologiją. Ramunė yra aktyvi mūsų jaunimo organizacijų veikėja.

Sol. Zuzana Valadkaitė, gyv. Argentinoje, dažnai dalyvauja įvairiuose lietuviškuose parengimuose. Jos dainų rečitalis įvyks šį rudenį Buenos Aires, Aula Magna Instituto de Cultura.

Ponia A. Stepanienė, Australijoje, yra pakviesta "Tėviškės Aiduose" redaguoti moterų skyrių. Mielai "Moters" bendradarbei linkime sėkmės naujame darbe.

Šokėjai Violeta Karosaitė ir jaunutis Puodžiūnas (baletas iš "Danos" operos)

Hamburgo, Vokietijos, lietuviai dažnai surengia įvairius minėjimus ir šventes: (dešinėje) Motinos dienos minėjimas, (kairėje) kaukių balius.

L. K. M. D-jos narės iš Melbourno, Australijos, linksmai leidžia laiką B. Šilvienė, M. Butkevičienė ir D. Baltutienė.

Ponios M. Genčiuvienė, A. Kuolienė ir L. Murauskienė laukia svečių "Vilniaus" buveinėje.

Montrealio Jaunimo Liaudies Instrumentų Ansamblis, vadovaujamas inž. Z. Lapino, sekmingai veikia jau keleri metai. Jame dalyvauja mokyklinio amžiaus 8 mergaitės ir 10 berniukų. Jaunieji muzikantai griežia įvairiais lietuviškais liaudies instrumentais: kanklėmis, birbynėmis, lumzdeliais ir skudučiais. Ansamblis yra aplankęs daug vietovių Kanadoje ir J. A. V., kur žavėjo klausytojus gražiomis lietuviškomis melodijomis.

Tarptautinis "Caravan'as" įvyko Toronte šią vasarą. Įvairios tautybės pagal miestų pavadinimus savose buveinėse surengė pasirodymus, tautinių išdirbinių parodas ir vaišes su tradiciniais valgiais. Tokių tautinių grupių priėmimų buvo apie trisdešimt. Lietuviai savo buveinę "Vilnius" įrengė Prisikėlimo parapijos salėse. 'Caravan'as" tęsėsi visą savaitę, praėjo su dideliu pasisekimu ir davė progos gausiem lankytojam susipažinti su įvairių tautų papročiais ir kultūra.

Jaunos lietuvaitės iš Australijos, Melbourno, Jokubauskaitė ir I. Didžytė dažnai pasirodo įvairiose programose. Foto N. Butkuno

Anūkai — rūpestis ir džiaugsmas. Marija Vasienė su anūkais Kimu ir Anita Vasiais. Nuotr. K. Čikoto

LIAUDIES MENO PARODA

DALIA DZIKIENĖ

Dauguma šio krašto gyventojų neperdaug žino apie lietuvių tautą, o yra tokių, kurie net nėra girdėję Lietuvos vardo.

Mūsų laisvajam pasaulyje gyvenančių lietuvių pagrindinis uždavinys — Lietuvos politinės padėties klausimo kėlimas. O kaip gi mes visa tai efektingiausiai atliksime? Reikia ruošti minėjimus ir į juos kviesti Amerikos pareigūnus; reikia rinkti parašus po peticijomis, reikia, esant reikalui, demonstruoti ir piketuoti. Visa tai svarbu ir reikalinga, bet to jokiu būdu neužtenka. Galime demonstruoti ir siųsti rezoliucijas kiek tik pajėgiame, bet nieko ar mažai atsieksime, jei lietuvio vardas pasaulio akyse nestovės garbingoje vietoje. Taigi klausimas ir vėl iškyla — Kaip mes turime užsipelnyti ir išlaikyti tą kitataučių pagarbą. Man atrodo, yra du aiškūs keliai: 1. Pasižymėjimas savo profesijoje, tuo pačiu neslepiant savo lietuviškos kilmės. 2. Pastangos įvairiais būdais supažindinti kitataučius su Lietuvos kultūra, menu, kalba ir papročiais. Šiose srityse turime daug kuo pasididžiuoti.

Parodydami pasauliui, kad lietuviai davė ir duoda įnašą pasaulio kultūrai, mes atsieksime tą norimą pripažinimą.

Aš paliesiu tik siaurą dalį šio klausimo — tai yra Lietuvos liaudies meno parodų rengimą.

Šiais metais man teko prisidėti prie kelių liaudies meno parodų ruošimo. Trumpai Jums papasakosiu kur gavom vietas, kaip surinkom ir atrinkom eksponatus ir kaip juos sutvarkėm.

Vietų parodom ruošti netrūksta. Jų reikia ieškoti kur lankosi daug publikos, pav. bibliotekose, bankuose, draudimo kompanijose, arba mokyklose bei universitetuose, kurie dažnai turi parodom vietas. Taip pat krautuvės gali sutikti užleisti nors dalį vitrinos.

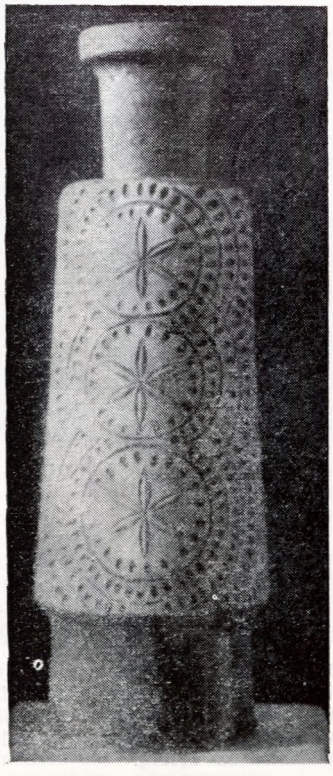

Hartforde šiais metais turėjom dvi parodas. Pirmoji tęsėsi 10 dienų, Constitution Plaza, lauke, didžiulėj vitrinoj; antroji tęsėsi visą mėnesį Hartfordo bibliotekoj. Bibliotekos paroda sukėlė susidomėjimo vienoj New Londono mergaičių mokykloj, kur buvom paprašytos ir tenai surengti tokią parodą.

Pirmoje parodoj Constitution Plazoj turėjom didelį plotą užpildyti. Prieš pradedant rinkti eksponatus nežinojom kokių liaudies meno darbų gausim, nežinojom kiek reikės ir į kuriuos žmones kreiptis. Iš keliasdešimties šeimų gavom įvairių tautodailės eksponatų. Kiekvienas iš jų savininkui nepaprastai brangus ir surištas su prisiminimais, todėl parodos rengėjos jautėm labai didelę atsakomybę. Visus eksponatus reikėjo atydžiai sužymėti ir suregistruoti. Parodas rengiant uždarose patalpose, kaip bibliotekoj ir mokykloj, apdrausti nereikėjo. Plazoj parodą apdraudėm.

Surinktus eksponatus kurių buvo labai įvairių ir gražių, padalinom į tris pagrindinius skyrius, kurie atstovauja Lietuvos liaudies meną, tai yra medžio drožiniai, gintaras ir audiniai. Medžio drožinius paskirstėm į dvi grupes — religiniai, kaip kryžiai, koplytėlės, statulėlės, ir namų drožiniai, kaip lėkštės, skrynelės, vazos ir kanklės. Gintaro pasirinkti netrūko, buvo karolių, apirankių, gintaro gabalų ir dėžučių papuoštų gintaru. Iš audinių turėjom kilimų, staltiesių, takelių, rankšluosčių, juostų ir lėlių tautiniais rūbais.

Kadangi Plazoj vitrina labai didelė, o visi eksponatai palyginus maži, tai trūko ko nors didesnio, kas patrauktų dėmesį. Pirma mintis buvo sustatyti vargo mokyklą vartojant manekenus aprengtus tautiniais rūbais. Išnuomoti manekenus gan brangu, o paskolinti sunku gauti. Pagaliau maža krautuvė paskolino vieną savo senų manekenų. Dabar galiu pasisakyti — manekenas buvo tik iki pusės — kitą pusę sudarėm iš kibiro, krepšio ir pagalvių.

Rengiant antrą parodą nereikėjo rinkti eksponatų iš 50 žmonių. Turėjom numačiusios apie šešetą žmonių į kuriuos galėjom kreiptis. Žinojom pas ką kreiptis ieškant gintaro, drožinių ar audinių. Pageidautina, kad vietovių Bendruomenių valdybos turėtų sąrašus žmonių, į kuriuos būtų galima kreiptis ruošiant parodą.

Neužtenka tik išstatyti eksponatus, reikia ir atitinkamų užrašų. Kiekvienai parodai turėjom vieną pagrindinį užrašą, kuriame trumpai buvo aprašyta Lietuva, jos praeitis ir dabartis. Toliau buvo apibūdintas Lietuvos liaudies menas. Prie įvairių eksponatų taip pat buvo trumpi paaiškinimai. Šalia pagrindinio užrašo turėjom Europos žemėlapį su aiškiai pažymėta Lietuva.

Plazoj jokios kitos literatūros žmonėm pasiimti neturėjom kur padėti. Bibliotekoj publikai pasiimti palikom knygelių apie Lietuvą anglų kalba ir atspausdintus lapus apie parodos eksponatus. Parodos proga per Hartfordo Lietuvių Bendruomenę miesto bibliotekai buvo įteikta lietuvių autorių anglų kalba knygų. New Londone mokykla pasikvietė Audronę Pakštienę smulkiau pakalbėti apie Lietuvos liaudies meną. Visos parodos buvo paskelbtos vietinėj spaudoj ir per radiją.

Pats išdėstymas eksponatų vyksta daug greičiau ir sklandžiau, jei jau iš anksto numatyta kur ką dėti. Ruošiantis Plazos parodai išmatavom kambaryje tokią pat didumo vietą kaip vitrina ir dėliojom, kaitaliojom dalykus daug kartų. Nutarėm pačias grindis aptempti paprasta bespalve medžiaga ir ant viršaus patiesti porą tautinių kilimų, tokiu būdu grindys buvo pilnai išnaudotos. Vienoj pusėj išstatėm koplytėles ir kryžius, vidury iš vienos pusės buvo manekenas su tautiniais rūbais prie ratelio, viduryje iš kitos pusės buvo staklės su užmesta juosta, šalia — visa eilė juostų, rankšluosčių ir kitų audinių. Iš kito galo buvo išdėtas gintaras, medžio drožiniai ir lėlės su tautiniais rūbais. Kad viskas nebūtų sustatyta ant grindų vartojome kartonines dėžes aptrauktas medžiaga ir uždengtas audiniais. Daug kas patarė saugotis perkrovimo, nes turėjom tikrai daug puikių eksponatų. Iš viso pavartojom tik trečdalį surinktų. Nusivežėm daugiau dalykų, negu planavom išstatyti nes vistiek pačioj vietoj kitaip viskas atrodo, bet vietoj dadėti, teko atimti.

Bibliotekoj turėjom keturias vitrinas. Ir čia gavom išmieras ir iš anksto suplanavom kur ką dėsim. Vienur buvo tik medžio drožiniai, kitur audiniai, lėlės ir gintaras. Kitose žemėlapis, pagrindinis aprašymas su keliais eksponatais. Čia irgi fone vartojom audinius. Trečioj parodoj vėl tos pačios pagrindinės grupės eksponatų buvo išstatytos, tik mažesnis jų kiekis.

Beruošiant parodas teko išgirsti kelių žmonių pasisakymus. Didžiausią įspūdį padarė drožiniai, ypač kryžiai ir koplytėlės, taip pat gintaras.

Esu tikra, kad visas įdėtas darbas organizuojant šias parodėles buvo tikrai vertas. Žmonių atsiliepimai apie tai įrodo. Jei padėjome bent keliems susipažinti su lietuvių kultūra, tai vertas žingsnis link atsiekimo mūsų pagrindinio tikslo.

Aukštaičių kamara — XVIII amžius Vilniaus etnografinis muzėjus

Vanda Zaborskaitė, Vilniaus Mokslų Akademijos istorijos instituto vyr. mokslinė bendradarbė, Vilniaus universitete gavo doktoratą. Disertacijos tema pasirinko poetą Maironį. Knygą išleido "Vagos" leidykla.

Lietuviškų valgių konkursas įvyko Utenoje, kuriame dalyvavo aukštaitės moterys (ir vyrai!). Buvo pristatyta net 300 patiekalų, įvairiausių valgių ir gėrimų. Kaikurių patiekalų receptai siekė net 19 amž. pradžią, buvo išmokti iš senelių ir prosenelių. Visas konkursas praėjo pakilioje nuotaikoje, nes kaikurios šeimininkės šalia valgymų atsivežė ir liaudies muzikantų kapelas.

Vilniaus Parodų Rūmuose įvyko lietuvių tautinių rūbų paroda. Buvo išstatyti 18-20 amž. visų Lietuvos vietovių įvairūs rūbai. Seni rinkiniai buvo papildyti foto nuotraukomis ir piešiniais. Taip pat buvo išstatyti įvairūs senobiniai papuošalai ir archeologiniai radiniai, kaikurie net iš pirmojo amžiaus. Buvo demonstruojami įvairūs kostiumai sukurti scenai ir ansambliams. Parodos proga įvyko mokslinė konferencija, kur buvo svarstomos lietuviškų tautinių rūbų problemos.

Aktorė E. Bajorytė — filme "Jausmai"

Akt. T. Vaičiūnienė šių metų pradžioje atšventė 70 m. amžiaus sukaktį. Jubiliatė yra visiems gerai žinoma dramos aktorė (rašytojo P. Vaičiūno našlė). Vaidybos meno pradėjo mokytis Petrapilyje, kur pirmą kartą pasirodė lietuvių klubo scenoje. Nuo 1920 m. dirbo Kauno valst. dramos teatre, nuo 1940 iki 1957 m. Vilniuje. Pasižymėjo savo vidiniu temperamentu ir švelniu jausmingumu. Sukūrė daug neužmirštamų vaidmenų P. Vaičiūno, S. Čiurlionienės, K. Inčiūros, A. Čechovo, A. Ostrovskio ir kitų dramose.

Docentė P. Dundulienė, Vilniaus universiteto etnografinės katedros vedėja, apgynė disertaciją. Ji pasirinko temą "Žemdirbystė ir jos įrankiai Lietuvoje", kur ji nagrinėja žemdirbystės istoriją iki 1917 metų. Išleista knyga turi 660 pusl. su 220 iliustr. Mokslininkė jau anksčiau yra parašiusi dvi knygas ir apie šimtą mokslinių straipsnių; ji taip pat vadovauja universiteto rengiamoms etnografinėms ekspedicijoms ir yra surinkusi daug vertingos medžiagos iš įvairių liaudies kultūros sričių.

Dail. Aldona Ličkutė-Jusionienė, Vilniaus Dailės Instituto keramikos skyriaus vedėja, viešinti pas savo tėvus Čikagoje, kalbasi su O. Šulaitiene (kairėje).

Dail. Vida Gruzdaitė savo specialybe pasirinko tekstilę. Parodose dalyvauja nuo 1967 m. Jos audiniai pasižymi įvairumu ir mišria technika.

Vilniaus Valst. Universiteto etnografinis ansamblis ruošia įvairias lietuvių liaudies papročių ir švenčių programas. Jo tikslas atgaivinti tikrą ir originalų lietuvių liaudies meną jam artimomis išraiškos priemonėmis pav. dainomis, šokiais, pasakomis. Vaizduojamos yra įvairios Lietuvos vietovės, vartojamos originalios tarmės, perduodami autentiškai etnografiniai papročiai.

Keramikė Teofora Miknevičiūtė, Lietuvoje neseniai atšventė savo 60 m. amžiaus sukaktį. Ji yra išauginusi visą būrį jaunųjų keramikių: jų tarpe P. Genienę, D. Eidukaitę, A. Ličkutę, D. Gobytę, G. Jacėnaitę ir daugybę kitų. Jau kuris laikas T. Miknevičienė dirba kaip Taikomosios ir dekoratyvinės dailės instituto katedros keramikos katedros vedėja. Iš jos keraminių darbų minimi: "Dekoratyvinės žuvys", "Sūnaus galvutė", "Avininkystė", "Derliaus šventė" ir kt.

Dail. J. Mozūraitė-Klemkienė yra dėstytoja taikomosios dailės institute Kaune. Dažnai dalyvauja parodose su savo kūryba.

Vilniaus etnografinis kolektyvas. Naujai susidaręs entuziastų grupė, kuriai priklauso konservatorijos studentai ir jaunimo teatro aktorės, puoselėja lietuvių liaudies dainas. Jie turi paruošę plačią programą, kuri susideda iš dainų ir sutartinių palydimų liaudies instrumentais. Paįvairinimui, tarp dainų įterpiamos patarlės, priežodžiai ir pasakos. Šitokie liaudies vakarojimai turi didelį pasisekimą visuomenėje.

Janina Degutytė, poetė, yra išleidusi kelis eilėraščių rinkinius, už kuriuos gavo aukščiausias premijas.

Madų ir grožio pasaulis

VEDA IRENA KAIRIENĖ

VAIKŲ MADOS

Šiandien madų kūrėjai nemažai pinigų uždirba ir iš vaikų ir paauglių.

Anksčiau motinos vaikams pirkdavo tiktai plaunamus ir praktiškus rūbus. Dabar beveik visos puošnios medžiagos gali būt plaunamos ir tuo pačiu praktiškos, taip kad ir vaikai gali būt rengiami puošniau ir madingiau.

Šiais metais populiariausios mažų mergaičių rūbų spalvos yra oranžinė, rausva, šviesiai žalia ir geltona.

New Yorke Helen Lee pavasarį pagamino visą eilę juodos spalvos išeiginių suknelių mažoms ir paaugusioms mergaitėms. Nuostabu, šios neįprastos spalvos suknelės sulaukė didelio pasisekimo.

Kanados madų kūrėjas Eric Ulrich kasmet keliauja po Europą pasidairyti kas naujo vaikų madose. Šioje srityje pirmaujantis kraštas yra Italija. Ulricho itališko stiliaus megsti vaikiški drabužiai susilaukė nepaparasto pasisekimo Toronto italų bendruomenėje. Jie seniai jau žinojo kokie praktiški ir gražūs yra megsti drabužiai vaikams.

Megztas medžiagas pasisavino ir kiti madų kūrėjai. Paskutiniuoju metu net ir mažų berniukų kelnės buvo pradėtos siūti iš megztos orloninės ir vilnonės medžiagos.

MADŲ ISTORIJA

Parvžiaus ir New York'o proteguojami ilgi sijonai sekančiai žiemai nesukelia jokio madų istorikų nustebimo.

Jau kurį laiką vyraująs kojų stebėjimas tapo atgyvenusiu sportu. Kojos jau visiems atsibodo. Atėjo laikas išryškinti kitą moters anatomijos sritį. Ši taisyklė kartojasi visą laiką madų istorijoje.

Dar neaišku į ką bus kreipiama dėmesio artimoje ateityje, ar į gilius iškirpimus, ar į akcentuotą liemenį, ar į krūtinę.

Istorikas James Laver savo naujojoje knygoje plačiai diskutuoja madų raidą nuo Adomo ir Ievos iki Rudi Gernreich.

"Pagrinde mados nieko daugiau nereiškia, kaip kad atkreipimas dėmesio į kurią nors vieną iš septynių moters kūno dalių — krūtinę, liemenį, šlaunis, užpakalį, kojas, rankas ir ilgumą", — sako Laver.

Kiekvienas kurios nors dalies akcentavimas ateina ir praeina, nuolatos besikeičiant madoms.

Taigi, krūtinės ir kojų išryškinimas yra visada priešinguose poliuose. Jei vieną sezoną iškeliama giliais iškirpimais krūtinė, būkite tikri, kad sekančiais metais krūtinė bus uždengta, o sijonai sutrumpinti, kad parodytų kojas.

James Laver, kurio paveikslai kabo Viktorijos ir Alberto muziejuje, Londone, yra parašęs visą eilę knygų apie madas ir papročius.

Pagal jo teoriją — moters kūnas fantazijoje yra labai patrauklus, tačiau realiame gyvenime yra visai kitaip. Tai patvirtintų kiekvienas, kuriam teko būti nudistų pliaže. Nuogumas visai nėra erotiškas. Po pirmo pritrenkiančio įspūdžio jis stebėtinai greit pabosta.

Kai neseniai pasirodė permatomos palaidinės, jos buvo dėvimos ant kūno spalvos triko. Jos tačiau nebuvo naujos madų istorijoje. Tuoj pat po revoliucijos Prancūzijoje buvo dėvimos suknelės tokios lengvos ir peregimos, kad rausvom kojinėm apautos kojos, aiškiai matėsi pro ilgus

plonus sijonus.

Kojos nusibodo ir 1930 metais, kai nuo dėmesio joms buvo pereita į nuogas nugaras.

Stebėdamas madas metų eigoje, Laver išvedė savotišką teoriją. Jis nustatė, kad ta pati suknelė, dėvima dešimtį metų prieš jos populiarumą, yra nepadori, dėvima metus prieš jos madingumą — drąsi, mados laikotarpy — elegantiška, trejiems metams praėjus — senamadiška, po dvidešimties metų — baisi, po trisdešimties — juokingai įdomi, po šimto metų — romantiška ir, praėjus 150 metų — vėl nepaprastai graži.

SENIAU

IR

DABAR

APIE PERUKUS

Perukams naudojami trijų rūšių plaukai — žmonių plaukai, sintetiniai ir gyvulių. Labiausiai tinkami ir plačiausiai naudojami yra žmonių plaukai. Jie yra geriausiai sušukuojami, natūraliausios spalvos ir bendros išvaizdos. Žmonių plaukai skirstomi į tris kategorijas: europiečių, orientalinius ir indoneziečių.

Europiečių plaukai laikomi geriausiais. Jų galima gauti įvairiausių atspalvių. Jie turi gražų blizgesį ir yra labai elastiški, tinkami bet kokiam sušukavimui. Europietiškų plaukų ne tiek daug gaunama, todėl jie brangūs, ypatingai šviesūs atspalviai. Pirma plaukai perukams būdavo perkami iš kaimiečių merginų, kurios parduodavo trijų metų augimo plaukus perukų prekiautojams. Jos savo plaukus labai gerai prižiūrėdavo, niekad nedažydavo, nešviesindavo ir nesukdavo. Saulėtom dienom jos dengdavo galvas skarelėmis, kad saulė jų plaukų nepašviesintų. Dabar, atsiradus daugiau darbų pramonėj, merginos nustojo augint savo plaukus pardavimui.

Orientaliniai plaukai anksčiau buvo priskiriami pačiai prasčiausiai rūšiai. Jie buvo šiurkštūs, tiesūs ir tik tamsios spalvos. Dabar moderniomis priemonėmis tie plaukai dažomi ir kitaip paruošiami perukų gamybai. Orientaliniai plaukai šiandien gaunami įvairių atspalvių ir, dėka silikono ir kitų chemikalų, yra lengvai sušukuojami. Jie gaunami dideliais kiekiais ir todėl yra pigesni.

Plaukai iš Indonezijos yra labai plačiai naudojami. Jie nėra tokie šiurkštūs kaip orientaliniai ir lengviau pasiduoda dažymui bei kitokiam cheminiam procesui.

Sintetiniai plaukai gaminami iš nailono, dynel'io ir acetate medžiagų. Tos medžiagos, lyginant su žmonių plaukais, yra nebrangios. Ypatingai populiarūs yra sintetinių plaukų daliniai perukai, kasos ir bandos.

Sintetinių plaukų ydos yra tos, kad jie nėra tiek elastiški kaip tikri ir sunku juos sudėti, jie lengvai veliasi, turi nenatūralų blizgėjimą, sunkiai garbiniuojami ir neturi natūralių plaukų spalvos.

Tačiau sintetiniai plaukai, technikos pagelba, kasmet gerėja. Taip pat jie maišomi perukuose su žmonių ir gyvulių plaukais.

Gyvulinių plaukų naudojamos dvi rūšys — asgoros ir yak'o. Angora gaunama iš angoros ožkų. Tie plaukai yra labai švelnūs ir balti. Jie dažniausiai maišomi su žmonių plaukais.

Yak'o plaukai gaunami iš Tibete auginamų yak'o jaučių. Jie yra baltos spalvos, tam tikru procesu ištiesinami ir turi gerą elatstiškumą.

Perukų kainos labai įvairios. Specialiai užsakyti, žmonių plaukų yra patys brangiausi ir gali kaštuot net keletą šimtų dolerių. Sintetiniai — patys pigiausi.

Perukai dabar gaunami beveik visur. Didžiosios universalinės krautuvės turi specialius skyrius, kur parduodami įvairių rūšių gatavi ir pusiau paruošti perukai ir kur prityrę kirpėjai duoda klientams patarimus kaip juos išlaikyti.

Perukai gaunami ir didesniuose plaukų sušukavimo salonuose. Tai, turbūt, būtų tinkamiausia vieta juos pirkti, nes kirpėjai gali geriausiai perukus pritaikyti, juos sustilizuoti ir nuolatos juos prižiūrėti.

Taip pat yra visa eilė perukų salonų, kurie turi patį didžiausią pasirinkimą.

ŠALIAI, SKAROS, PELERINOS

Ponios, šią žiemą jūs turėsite apsirūpinti palydovais, kurie nešiotų jūsų pirkinius. Italų madų kūrėjas Valentino įvedė į madą plačius, ilgus, kutuotus šalius, kuriems prilaikyti reikia abiejų rankų.

Tie šaliai — pailgi, žemiau kelių, keturkampiai, panašūs į kutuotas staltieses. Jie dėvimi prie kelnių, eilučių, suknelių ir apsiaustų, siuvinėti, kutuoti, puošti plunksnom ir blizgučiais.

Šalia tų skarų Valentino kolekcijoje dominavo "poncho" apsiaustai ir plačios pelerinos, puoštos bebru, linksu ir minku.

MOKĖKIME PIRKTI

Pragyvenimo kainoms vis kylant, klausimas, kaip išsiversti su mažesnėmis pajamomis, vis dažniau iškyla prieš mūsų akis. Įdomiausia, kad turtingieji, kuriems tas klausimas turėtų būti ne toks svarbus, piniginius reikalus tvarko daug geriau. Viename "Coronet" straipsnyje, kuriame aprašoma, kaip turtingieji tampa turtingais, aprašomas vienos didelės firmos prezidentas, kuris namuose naudojo tik antraeilius (seconds) rankšluosčius ir lovos užtiesimus, nes jie nesą blogesni.

Viskam reikia žinojimo, ir tvarkymui savo finansinių reikalų reikia ne mažiau patyrimo ir sugebėjimo. Ekonomistai pripažįsta, kad saryšis tarp kainos ir kokybės nėra patikimas, nebūtinai gauname tai, už ką sumokame. Yra posakis, kad naivumas yra žavus vaikuose ir avinėliuose, bet pirkėjui gali būti brangus ir pavojingas.

Mike ir Marilyn Ferguson savo knygoje "How to buy the best for less" sako, kad mėginimas sumažinti pragyvenimo kainą neperkant "discount" krautuvėse, tai lyg ėjimas į didelį mūšį be ginklų. Sumažindamos aptarnavimą ir liuksusinį įrengimą bei brangų įpakavimą, tos krautuvės gali parduoti žemesne kaina. Dažnai pirkėjai nepasitiki tomis žemomis kainomis, tikėdami, kad aukšta kaina reiškia aukštą kokybę, kas dažnai nepasitvirtina. Viena krautuvė pardavimui išstatė vieną motoro modelį, pažymėdama keturiomis skirtingomis kainomis. Tik 10% pirkėjų pirko žemiausia kaina modelį. 60% pasirinko antrą brangiausios.

Ne visada firma su žinomu vardu reiškia aukštą kokybę. Dažnai tie patys gaminiai parduodami prabangiose krautuvėse brangesnėmis kainomis, pažymėti firmos ženklais, o be ženklų "discount" krautuvėse pardavinėjami pigiau, tuo būdu patenkinamas ir gera firma pasitikintis ir taupus pirkėjas.

Maistui išleidžiame didžiausią pragyvenimo biudžeto dalį, todėl kas diena pirkdami lyginame kainas, stengiamės mažiau išleisti, panaudojant savo kulinarinius sugebėjimus.

Namų apstatymui dažnai išleidžiame dideles sumas, kas ne visada yra reikalinga. Baldai turi būti patrauklūs, patogūs ir žavėti akį, nesvarbu, kiek už juos mokėjome. Ben Franklin yra pasakęs: "Kas turi kantrybės, turės, ką nori". Ekspertai pataria investuoti į geros rūšies kilimus ir minkštus baldus, antraeilius dekoravimo priedus paliekant mūsų sumanumui ir vaizduotei. Geriausias pavyzdys — užuolaidos. Jos tik kabo, svečiai per balius ant jų nesisupa, nečiupinėja ir retai kas pasižiūri. M. M. Ferguson sako, kad investuoti daug į užuolaidas tas pats, kaip pasamdyti gerą orkestrą groti užkulisyje.

Antikiniai baldai skaitoma gera investacija, kuo senesnis baldas, tuo geriau. Dėl to daug kas suabejotų daug išleisti dėl neseniai pagamintų baldų, bet perka brangius antikus žinodami, kad jų vertė ne kris, bei su laiku kils.

Antikų medžiotojai neturi atsiprašyti už naudotų daiktų naudojimą. Mark Twan yra pasakęs: "Nebūkime skrupulingi, geriau turėti naudotą deimantą, nei jokio". Atėjusi antikų mada duoda geriausią proga paieškoti naudotų daiktų pigesne kaina. Kartą nupirkę, emociniai jausimės jų savininkai, tik neurotikai jaus buvusį savininką po savo stogu.

Perkant naudotus baldus, geriausiai sekti asmeniškus skelbimus, nes naudotų baldų krautuvės dažnai paprašo pilnos kainos už panaudota daiktą. Žmonės išsiparduoda dėl įvairių priežasčių: išsikelia, nuosavybe likviduoja, turtingieji nori nusikratyti nusibodusiais baldais ir t.t.

Perkant naujus šaldytuvus, skalbimo mašinas, džiovintuvus nepatartina pirkti pigiausių modelių, geriau pirkti praėjusių metų.

Mūsų pirštų nuospaudos yra skirtingos, kaip skirtingas mūsų skonis, pomėgiai. Geras dekoratorius sugeba perkelti ta misteriška turinį i namu aplinka. Mes esame taip paraližuoti konformizmo, kad dažnai bijome parodyti savo individualumą.

Fotografijos, įvairios asmeniškos kolekcijos, iškarpos, mėgiamos plokštelės vokas, gražiai įrėminti žemėlapiai ir panašūs asmeniški daiktai daug nekainuodami atstos brangesnius masinės produkcijos gaminius, kartu atskleisdami mūsų individualumą. Nereikia būti labai turtingu, ekscentrišku ar keistu poetu, kad turėtų savo originalu skoni. Dažnai nepasitikime savimi, bijodami efektų, kuriais grožėtumės pas kitus.

☆ ☆ ☆

☆ ☆ ☆

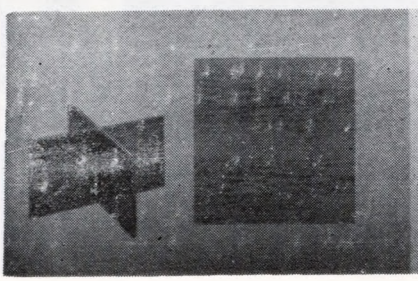

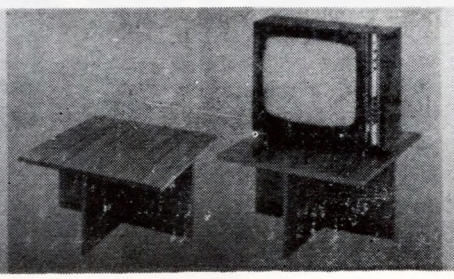

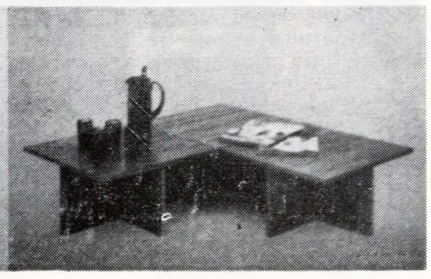

• Šeimininkių kampelis

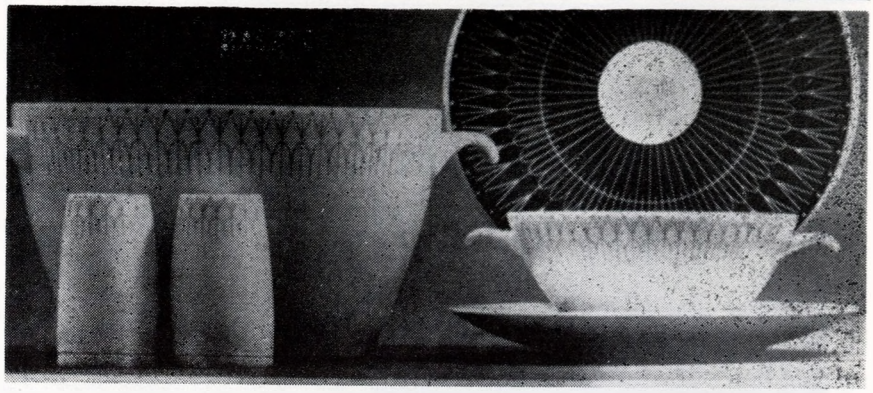

VEDA L. MURAUSKIENĖ

Lietuvoje, jau keli mėnesiai, vyksta valgių konkursai, kurių tikslas yra atgaivinti senovinius lietuviškus valgius ir gėrimus. Paduoti receptai yra papasakoti pačių konkurso dalyvių, kurios su savo pagamintais patiekalais suvažiuoja varžytis iš įvairių vietovių.

Senovinė sriuba

Imu šalto nevirinto vandens, pagal skonį pridedu druskos, pripiaustau svogūnų, juodos duonos ir pagerinu aliejumi.

Dilgėlių kiaušinienė

Tai ankstyvo pavasario valgis. Imu 100 gramų dilgėlių lapų, 50 gramų svogūnų, česnako. Supiaustau, su riebalais troškinu keptuvėje. Vėliau užkuliu 2 kiaušinius ir maišau. Valgyti duodu su duona ar su bulvėm.

Įdarytas anties kaklelis

Nuo anties kaklo nulupu odą ir ją prikemšu maltos anties mėsos su česnaku. Išverdu ir užpilu drebučiais. Užšalus papuošiu žalumynais.

Virtas sūris

Sūriui reikia 2 kilogramų nenugriebto pieno varškės, 6 kiaušinių trynių, 200 gramų grietinėlės, 200 gramų sviesto, druskos (pagal skonį). Viską sumaišau ir verdu 20 minučių. Po to pilu į sūrmaišį ir prislegiu.

Kropeliai

Miltus užmaišau pašildytu vandeniu, įdedu mielių. Kai pakyla, suminkau, kad galėčiau kočioti. Iškočiojus supiaustau ir verdu garuose ant šiaudų, įdėtų į rėtį.

Valgome su gira.

Rasalas

Paimu 7 baravykėlius, 0,5 litro burokėlių skystimo, 0,5 litro vandens, 2 pipirus, 2 svogūnus, 3 lauro lapelius, 2 šaukštus kruopų.

Baravykėlius išplaunu, susmulkinu, supilu į vandenį ir verdu rasalą. Po to įdedu visus prieskonius ir žiupsneli druskos.

Žirnių šiupinys

Žirnių puseles užmerkiu šaltame vandenyje. Kitą dieną verdu, kol žirniai suminkštėja. Po to įdedu keletą pertrintų bulvių, išmaišau ir padarau tirštą tyrę. Į ją įdedu du šaukštus sviesto.

Tokį šiupinį paduodu su išvirta kiaulės uodega, kojelėmis arba ausimis.

Kepta silkė su kopūstais

Išverdu džiovintus baravykus, susmulkinu, paimu žalių kopūstų ir patroškinu kartu su grybais aliejuje, su prieskoniais: pipirais, svogūnais.

Išmirkytą, neluptą, išdarinėtą silkę suvynioju į storesnį popierių, pakepu 15 minučių. Nešu silkę ant stalo su kopūstais.

Žirniniai blynai

300 gramų žirninių miltų, 200 gramų vandens, 100 gramų riebalų, mielės, druska, soda.

Užmaišau vandenyje miltus, pridedu druskos, mielių. Rytą išplaku. Kepu pečiuje ant žarijų. Valgome karštus su riebalais.

Avižinis kisielius

Paimu avižinių miltų ir užpilu juos šaltu vandeniu. Kad geriau rūgtų, įdedu duonos ir rauginu 4—5 dienas. Po to nukošiu vandenį, įdedu druskos ir verdu.

Kisielių vagome su aguonų pienu. Aguonų pieną taip gaminame: aguonas pamirkome, sutriname ir atskiedžiame virintu vandeniu.

Avižiniai saldainiai

Avižinius dribsnius dedame į keptuvę ir kepame, kol pasidaro rusvi. Tada padeginame cukraus ir įdedame sviesto. Viską užpilame ant pakepintų dribsnių ir gerai sumaišom. Skubiai, kad neatvėstų, darom norimos formos saldainius. Juos galima pabarstyti cukrumi.

Kukoriai

Ištrinu šutintas bulves su miltais ir iškočioju plokštainius. Į juos sudedu sutarkuotas šutintas morkas, užpiltas aliejumi su svogūnais ir pipirais. Kepu orkaitėje. Nešu ant stalo, užpiltus aliejumi.

Kimštos bulvės

Nulupu bulves, išgręžiu jų vidurius ir įdedu grybų įdarą.

Grybų įdarą padarau šitaipos: sumalu grybus, įdedu kiaušinių, prieskonių ir truputį virtų bulvių.

Įdaru prikemšu bulves ir kepu taukuose (puode).

Svočios karvojus

Kvietinių miltų tešlą gerai išminkau; prieš tai įdedu 100 gramų sviesto, stiklinę grietinės, 5 kiaušinius. Minkau ilgai. Pridedu mielių. Kepu karštame pečiuje. Karvojų puošiu riešutais, saldainiais.

Kąstinys

Imu pusę litro rūgščios riebios grietinės, šaukštelį sviesto, kvepiančių pipirų ir druskos. Sviestą įdedu į bliūdelį, trupučiuką pašildau ir ištrinu su druska ir pipirais. Dedu grietinę ir mediniu šaukštu suku, kol pasidaro tirštas. Po to padedu į šaltą vietą atvėsti. Kąstinį valgome su karštomis bulvėmis.

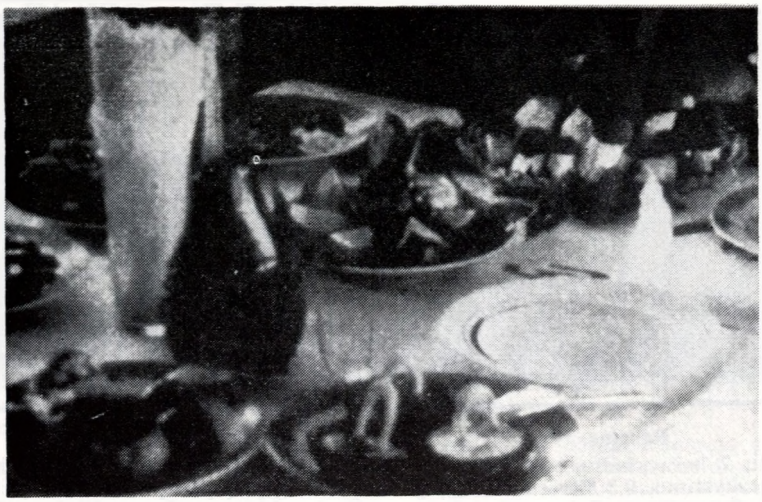

Grybų lašiniuočiai

Imu slėgtus, raugintus arba džiovintus grybus, sumalu mėsai malti mašinėle, pridedu svogūno, pipirų, druskos ir truputį lašinių. Padarau tešlą ir, įdėjusi paruoštus grybus, išverdu. Valgome karštus.

Bulvių kapotinė

Smulkiai sukapoju žalias nuluptas bulves, perplaunu vandeniu. Į puodą dedu riebalų, juos išlydau ir dedu tas kapotas bulves ir truputį miežinių smulkių kruopų, gerai išmaišau. Pridedu svogūnų, pipirų, laurų lapelių, druskos ir vėl išmaišau. Dedu į pečių ir laikau, kol bulvės sušus. Valgome karštą.

Sluogsninis kugelis

Bulvių tešlai duodu išsivarvėt, po to pridedu 14 virtų bulvių tešlos, druskos ir apmirkau.

Imu varškės, sumaišau su kiaušiniu, pridedu truputėlį druskos.

Tas dvi mases dedu sluogsniais ir kepu krosnyje.

Po to imu stiklinę saldaus pieno ir stiklinę saldžios grietinės, įmušu du kiaušinius, įdedu truputį cukraus. Visa tai išverdu ir tuo padažu užpilu gabalėliais supiaustytą kugelį.

Šaltanosiai

Sutarkuoju bulves, išsunkiu. Įdedu truputį virtų bulvių, porą saujų grikių (ar miežinių) miltų. Gerai išminkau. Įdarui sumalu aguonų (ar kanapių), įdedu 2 kiaušinius, truputį cukraus. Išvirus (galima ir kepti) karštus nešu ant stalo.

Saldus sūris

Nusunkiu 6 litrus varškės, imu 6 litrus saldaus pieno, 3 kiaušinių trynius, 2 valgomus šaukštus sviesto, 1 stiklinę cukraus, arbatinį šaukštelį druskos. Užvirinusi pieną, sudedu varškę su priedais. Prieš tai gerai išmaišau. Spaudžiu sūrį.

Rasimokai

Nulupus žalius raudonuosius burokėlius (barščius) užpilu vasaršilčiu vandeniu ir pastatau įrūgimui. Išrūgusius išverdu, supiaustau kaip mišrainei ir užpilu alyvoje paspirgintu svogūnu. Truputį užberiu druskos. Karštus duodu su bulvėmis, šalti tinka prie žuvies ir mėsos.

Grybų rasalas

Nuplaunu 5 džiovintus baravykus, imu vieną šaukštą miežinių kruopų, pusę vidutinio burokėlio (žalio). Užpilu 1 litrą vandens. Išverdu. Baigiant virti, supiausčius įdedu silkę, svogūną, pipirų, lauro lapelių, cukraus, druskos. Šeimynai duodu su ragaišiu ar su keptom bulvėm.

Koldūnai

Tešlai imu kilogramą miltų, vieną kiaušinį, šaukštą druskos. Įdarui: pusę kilogramo maltos mėsos (kiaulienos arba veršienos), vieną kiaušinį, pusę stiklinės rūgščios grietinės, 2 šaukštus krakmolo, ketvirtį kopūsto galvutės, 4 šaukštus maltų džiūvėsių. Į paruoštus tešlos kvadratėlius dedu įdarą ir užlankstau. Verdu 5-7 minutes. Padažui: tirpintas sviestas arba grietinė su sviestu.

Kepti žiobriai ant iešmo

Nuvalau žvynus, išskrodžiu vidurius. Nugarą kas centimetras įstrižai įpiaunu ir į įpiovas užbarstau druska. Po to užmaunu ant iešmų, kuriuos padarau iš karklų vytelių.

Laužą sukuriame iš sausų malkų. Gerai įsiliepsnojus ir atsiradus žarijoms, žiobrius, užmautus ant iešmų, susmaigstome iš pavėjinės pusės už 30 centimetrų nuo laužo ir sukinėdami kepame valandą-pusantros.

Kopūstainis

Šviežio kopūsto galvą virti rūgščiame skystyje su prieskoniais. Atšaldytą dėti ant lėkštės ir supiaustyti gabalais. Aplink kopūsto galvą dėti iškeptus maltos mėsos kukulius. Puošti ridikėliais. Taip kopūstainis buvo daromas prieš 80 metų Viduklės apylinkės Blinstrubiškių dvare.

Beržų sula

Beržų sulą supilu į ąžuolinę statinaitę. Įdedu avižų, ąžuolo ir juodųjų serbentų lapų. Sulą palieku rūgti.

Gira su apyniais

Sudžiovinu naminę duoną. Užvirinu vandenį ir jame pamerkiu plutas. Kai vanduo atauštа, iškošiu, pridedu cukraus (pagal skonį), mielių ir virintu vandeniu užplikytų apynių. Uždarau indą ir palieku rūgti. Girą geriame po dviejų parų.

Gira

Tirštai verdančiu vandeniu užplikinu ruginius miltus, kad galėtum padaryti bulkutę. Į bulkutės vidų įdedu apynių ir iškepu. Iškeptas bulkutes sulaužau ir sudžiovinu. Ant jų užpilu verdančio vandens, ataušinu, o paskui nupilu, įdedu mielių ir raugintu.

Gerti rytojaus dieną. Tokia gira griškabūdiečių gaminama nuo labai senų laikų.

Gira

Užvirinu vandens, po to atšaldžiusi įdedu deginto cukraus, mielių, prieskonių ir cukraus.

XVIII amžiaus dietiniai valgiai

Įdomų "naudingų ir nenaudingų valgių" eiliuotą vadovą sukūrė Lietuvos didžiojo kunigaikščio Stanislovo Augusto mėgstamas poetas Stanislavas Trembeckis. Jo patarimus pravartu prisiminti ir mums, juo labiau, kad, amžininkų teigimu, pats S. Trembeckis sulaukė gražaus amželio ir mirė devyniasdešimties metų.

Jis siūlo varoti svogūnus, česnaką, gerai iškeptą duoną, mėsą "žvėrių, padengtų kailiu, bet tik ne šeriais", "špinatus be piktžolių". Anot poeto, "šparagai geriau su druska, negu su sviestu", "alus naudingesnis už arbatą ir kava, kuriai vis dėlto užleido vietą", "barščiai gerai, kad tik ne riebūs", ešerį ir vėgėlę geriausia valgyti, paruoštą taip, kaip žydai kad ruošia.Jis siūlo valgyti seną sūrį, "padedantį virškinti". Žąsys ir antys nepatartinos. "Sriubų, ypač karštų, negiriu", "kietai virti kiaušiniai — vežikų valgis, rauginti kopūstai — iš tiesų valkatų patiekalas". "Sveikiems, — baigia savo patarimus S. Trembeckis, — visi valgiai yra naudingi, jų perteklius nuodais tampa. Badas yra geriausias virėjas, druska — gardžiausias prieskonis, vanduo — sveikiausias gėrimas".

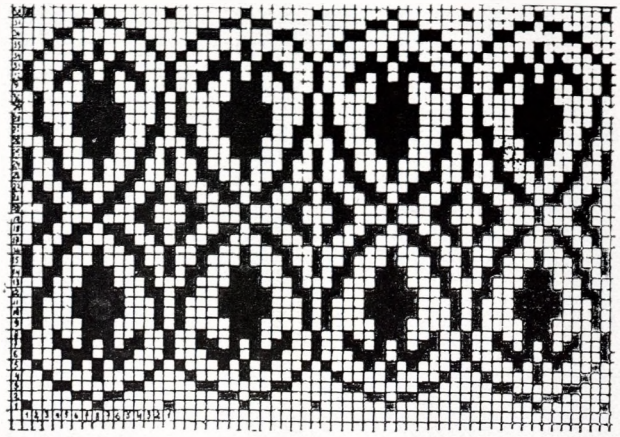

MOKSLO IR KULTŪROS DIENOS

1969 metų lapkričio 26-30 dienomis Chicagoje įvyks išeivijos lietuvių Mokslo ir Kūrybos Simpoziumas, kuriame dalyvaus lietuviai mokslininkai ir aukštąjį mokslą baigę profesionalai.

Pagrindiniai šio simpoziumo tikslai yra keturi. Pirma, sudaryti sąlygas mokslinį darbą dirbantiems lietuviams mokslininkams ir profesionalams tarpusavio žinių ir nuomonių pasikeitimui mokslinėje, profesinėje bei kultūrinėje srityse. Antra, supažindinti lietuvių visuomenę, ypač jauną ją kartą, su išeivijos lietuvių moksliniu bei profesiniu pajėgumu ir mokslininkų bei profesionalų atsiekimais. Trečia, visuomenei duoti vertingų ir įdomių paskaitų iš mokslo bei kultūros pasaulio. Ketvirta, apsvarstyti Pasaulio Lietuvių Mokslo Draugijos steigimo galimybes.

Simpoziumo programą organizuoja lietuvių mokslininkų iniciatorių grupė. Simpoziumą globoja ir finansinę atsakomybę neša JAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdyba. Įvairius techniškus rengimo darbus atlieka JAV LB CV sudaryta techninė rengimo komisija.

Simpoziumo iniciatorių ir programos komisijos adresas:

Prof. dr. Algirdas A. Avižienis
School of Engineering and Applied Science
University of California
Los Angeles, California 90024

JAV LB CV ir techninės rengimo komisijos adresas:

Mr. Bronius Nainys
6804 So. Maplewood Avenue
Chicago, Illnois 60629

• Laiškai

Gerbiamosios,

Dėkoju už prisiųstą "Moters" žurnalą, kurio visada labai laukiu, nes jame randu labai įdomių pasiskaitymų ir paveikslų. Tegul Jums padeda Dievas ir toliau gražiame darbe.

Siunčiu visoms linkėjimus ir tautiškus sveikinimus —

Anna Kalninia
Gananoque, Ont., Canada

. . Beversdama "Moters" žurnalo lapus, džiaugiuosi Jūsų nenuilstama veikla šiais sunkiais laikais. Labai įdomus ir sektinas buvo dr. O. Sruogienės straipsnis apie mūsų pamirštąsias sukilėles moteris, kurios galėtų būti pavyzdžiu mūsų jaunimui . . .

K. Masiulienė

• Atsiųsta paminėti

Lituanus — lietuvių kultūros žurnalas; red. — redaktorių kolektyvas; prenumerata metams — 5 dol.; adresas: Lituanus P. O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690, U.S.A. Informacinis mėnesinis leidinys apie lietuvių pasiektus laimėjimus moksle ir mene. Tinkamas užsakyti bibliotekom ir besidomintiems lietuviškais reikalais.

Lietuvių Dienos — Vyr. redaktorius B. Brazdžionis. Išeina kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpj. mėnesius. Prenumerata metams 8 dol. Adresas: 4364: Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029, U.S.A.

Ateitis — Moksleivių Ateitininkų Sąjungos leidinys. Vyr. redaktorius Jonas Šoliūnas, administratorius Juozas Polikaitis. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje 5 dol., visur kitur laisvame pasaulyje 3 dol. Susipažinimui prenumerata 3 dol., garbės pren. 10 dol. Spausdina Draugo spaustuvė Chicagoje. Išeina kas mėnuo, išskyrus birželio ir liepos mėn. Red. adr.: 6641 South Albany Ave., Chicago, Ill. 60629.

Laiškai Lietuviams — Tėvų Jezuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Vyr. red. K. Trimakas S.J. Spausdina Immaculata Press, Putnam, Conn. Prenumerata metams 5 dol. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636, USA.

Moterų Dirva — A.L.R.K. Moterų sąjungos organas. Redaktorė Dale Murray, adresas: 205 Luelde St., South Bend, Ind. 46614, USA. Prenumerata metams 3 dol.

Pasaulio Lietuvis — P.L.B. valdybos leidinys. Redaktorius St. Barzdukas. Prenumerata metams 2 dol. Adresas: 18308 Hiler Ave., Cleveland Ohio, 44119, USA.

Lietuvos Pajūris — Leidžia Kanados Maž. Lietuvos Bičiulių Draugijų Centro Valdyba. Vyr. redaktorius A. Lymantas. Išeina 4 kartus į metus, kaina 2 dol. metams. Redakcijos ir adm. adresas: 5260 — 10th, Montreal 405, P.Q., Canada.

Šaltinis — Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Leidėjai: Šv. Kazimiero Sąjunga, redaguoja S. Matulis, MIC, prenumerata metams 2 svr. 15 šil. (2 dol). Red. ir adm. adresas: 16 Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England.

Skautų Aidas — Lietuvių skautų laikraštis. Vyr. red. A. Saulaitis. Prenumerata metams 4 dol., pusei metų 2.50 dol. Adresas: Skautų Aidas, P.O. Box 222, Thompson, Conn. 06277, USA. Spausdina Immazulata Press.

* * *

GARBĖS PRENUMERATOS

O. Adomaitienė, Jamestown, North Dakota, A. Bradley, St. Paul, Minn., D. Dragūnienė, Philadelphia, Pa., Z. Girdvainytė, Chicago, Ill., L. Hoffmanienė, Chicago, Ill., A. Jaugelienė, Montreal, Quebec; E. Kačinskienė, Bethesda, Md.; R. Plepienė, Warren, Mich.; O. Pocienė, Newark, N.J.; O. Surkevičienė, Philadelphia, Pa.; O. Tonkūnienė, Waterbury, Conn.

ŽURNALUI AUKOJO:

$5.00 — G. Viskantienė, Chicago, Ill.
$1.00 — A. Baltrušaitytė, Toronto, Ont.; V. Damašienė, E. Chicago, Ind.; K. Didžiulienė, Bogota, Colombia; S. Girdauskienė, Chicago, Ill.; E. Jucevičienė, Chicago, Ill.; J. Juozaitienė, Hamilton, Ont.; A. Maleta, Chicago, Ill.; N. Navickienė, Hamilton, Ont.; Petrušaitienė B., Baysville, Ont.; O. Pocienė, Newark, N.J.; E. Ramanauskienė, Chicago Ill.; J. Sadauskienė, Oak Park, Ill.

"MOTERS"
žurnalo adreso pašto zonos numeris
laikinai nekeičiamas
1011 College Str. Toronto 4, Ont.